บันทึกการเดินทาง
บนเส้นทางวงแหวนอารยธรรม
ลุ่มน้ำโขงตอนบน
เชียงตุง เมืองลา สามต้าว

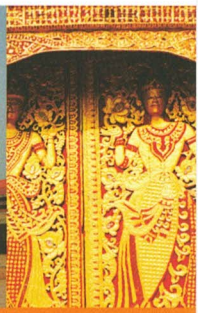

รายงานการสำรวจ จากเชียงตุง เมืองลา สามต้าว
ถึง เชียงรุ่ง เมืองหล้า เมืองฮาย

โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
The Project on Establishment of Mekong Basin Civilization Museum
Mae Fah Luang University

บันทึกการเดินทาง
บนเส้นทางวงแหวนอารยธรรม
ลุ่มน้ำโขงตอนบน
เชียงตุง เมืองลา สามต้าว

รายงานการสำรวจ จากเชียงตุง เมืองลา สามต้าว ถึงเชียงรุ่ง เมืองหล้า เมืองฮาย

โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

The Project on Establishment of Mekong Basin Civilization Museum|
Mae Fah Luang University

สิ่งพิมพ์วิชาการลำดับที่ 11
Museum Academic 11

สิ่งพิมพ์วิชาการลำดับที่ 11

ฉบับ

“ บันทึกการเดินทางบนเส้นทางวงแหวนอารยธรรมลุ่มน้ำโขงตอนบน : เชียงตุง เมืองลา สามต้าว ”

รายงานการสำรวจ จากเชียงตุง เมืองลา สามต้าว ถึง เชียงรุ่ง เมืองหล้า เมืองฮาย

จัดทำโดย

โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

เรื่องและภาพถ่ายโดย

พลวัฒ ประพัฒน์ทอง
ณัฐกร วิทิตานนท์
แก้วฟ้า เกษรศุกร์
สิริวรรณ กิตติร่มโพธิ์งาม
ทศพล ศรีนุช
ชูชาติ ใจแก้ว

ISBN

.....

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2558
จำนวน 1,000 เล่ม
พิมพ์ที่ เอราวัณการพิมพ์
28/10 ถ.สิงหราช ต.ศรีภูมิ อ.เมืองเชียงใหม่ จ.เชียงใหม่ 50200
โทรศัพท์ / โทรสาร 0 5321 4491
E-mail : arawanprinting@gmail.com

สารบัญ
CONTENTS

การเมืองเรื่องสุนทรียศาสตร์ :
พุทธศิลป์กับการเมืองเรื่องรัฐและชาติพันธุ์

อำนาจรัฐกับสุนทรียภาพในพุทธศิลป์ เชียงตุง 6

หลอย (ปลัง) ใน เศรษฐกิจรัฐเชียงตุง และความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ 14

พุทธศาสนสถานของหลอย (ปลัง) 17

วัดพระธาตุจอมดอย 22

ศาสนากับ การคัดสรรทางวัฒนธรรม 29

รายงานการสำรวจ จาก เชียงตุง เมืองลา สามต้าว ถึง เชียงรุ่ง เมืองหล้า เมืองฮาย

โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง

บทนำ

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้ดำเนินโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขงขึ้นมาเพื่อเป็นพื้นที่ทางการศึกษาวัฒนธรรมและกลุ่มคนในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆที่กำลังอ่อนแรงลงให้กลับฟื้นตัวมีชีวิตชีวาขึ้นจากพื้นฐานวัฒนธรรมของตนเองอย่างมีพลวัตร มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงจึงได้ดำเนินโครงการสำรวจวัฒนธรรมขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง

ในช่วงแรกนั้นได้สำรวจในพื้นที่บริเวณจังหวัดเชียงราย ริมสองฝั่งแม่น้ำโขง ต่อมาทำในพื้นที่ ล้านนาตะวันออก (พะเยา แพร่ น่าน) จากนั้นได้เริ่มดำเนินการวางแผนสำรวจพื้นที่ในเขตอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเริ่มจากเมืองเชียงตุง ตั้งแต่ พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา และได้ดำเนินมาทุกปีอย่างต่อเนื่อง จนถึงปี พ.ศ. 2555 ได้เริ่มโครงการวงแหวนอารยธรรมลุ่มน้ำโขงตอนบนขึ้น ซึ่งในปีที่แรกได้ออกสำรวจพื้นที่ เมืองสิง สปป.ลาว ปีที่ 2 สำรวจเมืองเชียงตุง เมืองลา สามต้าว และปีที่ 3 สำรวจเมืองเชียงรุ่ง เมือง หล้า เมืองฮาย ตามรอยเส้นทางเป็นวงรอบของเส้นทางการค้าและอารยธรรมลุ่มน้ำโขงตอนบน

ในส่วนเส้นทางเมืองเชียงตุง เมืองลา สามต้าว มีการเดินทางไปสำรวจหลายครั้งก่อนเริ่มโครงการ ด้วยการเดินทางแบบท่องเที่ยวส่วนตัวก่อนเพื่อสร้างความมั่นใจว่าในพื้นที่ว่าสารมารถจัดทำโครงการนี้ได้ จากนั้นจึงเสนอการเดินทางในระยะใกล้ก่อนคือเมืองสิงซึ่งเป็นเมืองที่มีความสำคัญเมืองหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองของลุ่มแม่น้ำโขง ในปีถัดมานั้นได้เสนอโครงการสำรวจเมืองเชียงตุงจนถึงสามต้าว และในปีสุดท้ายจึงเป็นการสำรวจพื้นที่สิบสองปันนา

จากการสำรวจจึงได้บันทึกข้อมูลเส้นทางศิลปวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของผู้คนในช่วงเวลาหนึ่งที่พื้นที่วงแหวนนี้กำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางสังคมวัฒนธรรมอย่างเป็นพลวัตร ด้วยพื้นที่วงแหวนแห่งนี้คือพื้นที่ชายแดนของอาณาจักรโบราณและกลายเป็นพื้นที่ชายแดนของรัฐชาติในยุคอาณานิคมก้าวเข้าสู้พื้นที่การต่อสู้ในรูปอุดมการณ์ยุคสงครามเย็น จนถึงยุคการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า โดยในขณะที่ทำการสำรวจนี้พื้นที่เหล่านั้นก็ได้ปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงโดยการเคลื่อนตัวของความเป็นจีนและคนจีน

การเมืองเรื่องสุนทรียศาสตร์ : พุทธศิลป์กับการเมืองเรื่องรัฐ และชาติพันธุ์ (เชียงตุงและ เมืองลา)[1]

ในพื้นที่งดงาม หรือในพื้นที่ของความสงบ เช่นศาสนสถาน มักมีเรื่องราวของการต่อสู้ซ่อนอยู่เสมอ

อำนาจรัฐกับสุนทรียภาพในพุทธศิลป์เชียงตุง

ในพื้นที่รัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เป็นพื้นที่ที่เคยเป็นอาณาจักร ที่ยิ่งใหญ่มาก่อน แต่มีเมืองเมืองหนึ่งที่ไม่ได้เกี่ยวเนื่องทางชาติพันธุ์กับคนรัฐฉานที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไต แต่เป็นเมืองที่อยู่ในพื้นที่รัฐฉานตะวันตก คือ เมืองเชียงตุง เมืองนี้มีความเป็นมาที่สัมพันธ์กับอาณาจักรล้านนา โดยพญามังราย เป็นผู้สถาปนาเมืองนี้ และเมืองเชียงตุงนี้เป็นเส้นทางการค้าระหว่างจีนในมณฑลยูนนานกับอาณาจักรตอนใต้ เพื่อออกทะเลที่เมืองเมาะตะมะ การสถาปนาเมืองเชียงตุงนี้ คล้ายกับเมืองอื่น ๆที่ไม่ได้เป็นที่ว่างเปล่า เป็นพื้นที่ที่มีคนอยู่อาศัยแล้ว ในกรณีเมืองเชียงตุง คือกลุ่มคนพื้นถิ่นที่เรียกตัวเองว่า หลอย หรือปลัง ที่คนในเวลาต่อมาเรียกว่าลัวะ เป็นกลุ่มภาษามอญเขมร เช่นเดียวกับขมุ ถิ่น ไปร

เมืองเชียงตุงมีความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรกับศาสนจักรมาก แทบเป็นส่วนเดียวกัน เนื่องจากการตั้งเมืองในครั้งแรกนั้น พุทธศาสนาเถรวาทจากล้านนาเข้ามาในดินแดนรัฐฉานหรืออาณาจักรไทใหญ่ (อาณาจักรมาว) ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 และจากพม่าเข้าไปในพุทธศตวรรษที่ 20 เรียกกันว่านิกาย “กึงจอง” ในรัชสมัยพระเจ้าบุเรงนอง แต่สำหรับหัวเมืองทางตะวันออกของแม่น้ำสาละวิน คือ แถบเมืองเชียงตุง เมืองยอง และเมืองลื้อ (เชียงรุ่ง) พุทธศาสนาแบบ

“กึงโยน” จากล้านนาได้เข้าไปรุ่งเรืองอยู่ก่อนหน้าเป็นเวลานานแล้วโดยการที่พญามังรายได้ส่งหลานคือ เจ้าน้ำท่วม เข้าไปปกครองเมืองเชียงตุงในครั้งนั้น ได้ส่งพระสงฆ์ไป 2 รูปและพระพุทธรูปอีก 4 องค์

ต่อมาในหลักฐานพงศาวดารเมืองเชียงตุงซึ่งได้บันทึกไว้ว่าในสมัยพระเจ้าผายู ได้ส่งโอรสชื่อเจ้าเจ็ดพันตู ไปปกครองเมืองเชียงตุงหลังจากเป็นเมืองร้าง โดยเชื่อว่าต้องถวายเมืองให้กับพระสงฆ์ก่อนจึงจะแก้เคล็ดได้จึงมีพระสงฆ์ไปด้วยโดยกระทำตั้งแต่สมัยเจ้าน้ำท่วมเป็นต้นมา (ทวี สว่างปัญญากูร, 2533 : 33) ในครั้งพระเจ้าเจ็ดพันตู ได้นิมนต์พระมหาหงสาวดี พระมหาสิริปุญญะ พระเถรนันทะ และพระเถรพุทธโฆษะ ไปด้วยโดยการจัดพิธีถวายเมืองเชียงตุงแด่พระสงฆ์นั้นจัดที่วัดลีเชียงพระ (วัดพระสิงห์) โดยที่เมืองเชียงตุงเจ้าเจ็ดพันตูได้สร้างวัดขึ้น 4 วัด เป็นที่จำพรรษาแก่หัวหน้าคณะทั้ง 4 รูป ได้แก่ วัดพระแก้ว วัดหัวข่วง วัดฟ้าก้าง และวัดจอมทอง (เสมอชัย พูลสุวรรณ, 2552, หน้า 89)

พระพุทธศาสนาที่เจ้าเจ็ดพันตู นำเข้าไปในเมืองเชียงตุงนั้นจากการอ้างถึงเสมอชัย พูลสุวรรณ น่าจะเป็นนิกายหริภุญชัย ที่อาจแพร่เข้าไปในเชียงตุงในสมัยพระญามังราย โดยพุทธศาสนานิกายนี้ได้รวมกับนิกายรามัญวงศ์ (ลังกาเก่า) ที่พระสุมนเถระจากสุโขทัยนำเข้าไปเผยแผ่ในล้านนาในสมัยพระเจ้ากือนา (พ.ศ.1898-1928) ตั้งศูนย์กลางอยู่ที่วัดสวนดอก ในเมืองเชียงใหม่ และได้เผยแผ่ต่อไปถึงเมืองเชียงตุง นำโดยพระมหาสามีเจ้าสุชาโตจากเมืองเชลียงและศิษย์อีกสองรูป คือ พระอินทปัญญา และพระธรรมรังสี พุทธศาสนานิกายรามัญวงศ์ตั้งศูนย์กลางอยู่ที่วัดยางกวง นอกเมืองเชียงตุง จึงเรียกว่า “หนยางกวง” (เสมอชัย พูลสุวรรณ, 2552, หน้า 89)

ศาสนาพุทธจากลังกาวงศ์อีกนิกายหนึ่งได้เข้าไปสู่เชียงตุงในราวปี พ.ศ. 1989 โดยเรียกว่านิกาย “ป่าแดง” ที่กระจายตัวมาเผยแผ่ในเชียงตุงโดย พระมหาญาณคัมภีร์ ได้ส่งพระโสมจิตเถระ โดยมีเรื่องเล่าว่า มีเปรตมารบกวนชาวบ้านแต่นิกายหนยางกวงไม่สามารถไล่เปรตไปได้ แต่เมื่อชาวบ้านนิมนต์พระนิกายป่าแดงก็สามารถไล่เปรตไปได้ แต่ที่เป็นปัญหาของสองนิกายก็คือการกล่าวหากันในเรื่องวัตรปฏิบัติทางศาสนา และเรื่องมายุติโดยมีการขอร้องจากทางเชียงใหม่โดยพระแก้วเมือง (เสมอชัย พูลสุวรรณ, 2552, หน้า 90-91 และ บำเพ็ญ ระวิน, 2538)

วัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่สืบเนื่องจากพุทธศาสนาจากล้านนาที่เข้ามาสู่เมืองเชียงตุงนั้นคือ การใช้ระบบอักษรตัวเขียนที่เรียกว่า “อักษรธรรม” หรือ “ตัวธรรม” ของล้านนา โดยต่อมาได้พัฒนาให้มีลักษณะเฉพาะเรียกว่า “ตัวเขิน” โดยอักษรธรรมแบบล้านนานี้ได้ใช้ในการเขียนเรื่องราวในพุทธศาสนาจึงถือว่าเป็นตัวอักษรศักดิ์สิทธิ์ โดยอักษรธรรมนี้แพร่กระจายไปทั่วภูมิภาคตอนบนของเอเชียอาคเนย์ ในถิ่นฐานที่คน “ไต” นับถือศาสนาพุทธนิกายเถรวาทในดินแดนเมืองเชียงตุง เมืองยอง เมืองเชียงรุ่ง เมืองแลม เมืองจิงกู่ เมืองซือเหมา เขตใต้คง และเมืองแสนหวี ความรู้ทางอักษรศาสตร์ของเชียงตุงสามารถแปลพระไตรปิฎกทั้งชุดรวมถึงคัมภีร์วิสุทธิมรรค จากภาษาบาลีเป็นภาษาเขินได้ (เสมอชัย พูลสุวรรณ, 2552, หน้า 93)

กลุ่มเชียงตุงมีความแตกต่างกับกลุ่มเมืองที่อยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำสาละวินที่มีตัวอักษรที่เรียกว่า “ลิกตัวป้อง” ซึ่งใช้ในการจารึกเรื่องราวต่าง ๆ เป็น “ภาษาไต” ได้แต่ไม่สามารถแทนเสียงบาลีได้ครบถ้วน ดังนั้นกลุ่ม ไต (โหลง) และกลุ่มพุทธศาสนานิกายกึงจองแบบพม่า จึงได้ใช้อักษรพม่าในการถ่ายเสียงบาลีในเรื่องทางพุทธศาสนา

พระพุทธรูปที่ประดับด้วยอัญมณีหลากสี ชาวบ้านเรียกว่า พระเกล็ดนาค ประดิษฐาน ณ วัดยางกวง ซึ่งตั้งอยู่นอกตัวเมืองเชียงตุง

ในส่วนรูปแบบทางศิลปกรรมนั้นในระยะแรกที่เชียงตุงกับเชียงใหม่มีสัมพันธไมตรีในฐานะเมืองเครือญาติกันถึงแม้ว่าการตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าของทั้งสองเมือง เชียงใหม่ เชียงตุง ก็เป็นอิสระต่อกันในฐานะประเทศราชของพม่า ศิลปกรรมต่าง ๆ ก็ยังคงเป็นรูปแบบเดียวกันจนมาถึงสมัยเจ้ากาวิละนั้นได้มีการกวาดต้อนผู้คน จนเมืองเชียงตุงเกือบเป็นเมืองร้าง เมื่อมีการฟื้นฟูเมืองขึ้นมาใหม่โดยเชียงตุงแยกตัวไปขึ้นกับพม่านั้น ศิลปกรรมทางพุทธศาสนาได้มีการผสมผสานกับสกุลช่างทางมัณฑะเลย์ เช่น การสร้างพระมหามุนีในสมัยเจ้าก้อนแก้วอินแถลงเป็นเจ้าฟ้าเชียงตุง

ทางการพม่าได้เข้ามาจัดการพุทธศาสนาในเมืองเชียงตุงหลักจากที่มีการทำลายหอคำเจ้าฟ้าเชียงตุงในปี พ.ศ. 2534 โดยมีพระสงฆ์จำนวนมากคัดค้านการทำลายหอคำดังกล่าวและพระเหล่านั้นได้ถูกจับไปเป็นจำนวนมาก และรัฐบาลพม่าได้กำหนดให้พระสงฆ์ในเชียงตุงเลือกนิกาย โดยส่วนใหญ่เลือกที่จะเข้าร่วมนิกายสุธรรมาซึ่งเป็นนิกายสงฆ์ที่ใหญ่ที่สุดในพม่า โดยมีนิกายรองลงมาคือนิกายส่วยจิน และลดฐานะของประมุขสงฆ์ของเชียงตุงลงเทียบเท่าเจ้าคณะสงฆ์ระดับจังหวัด นอกจากนี้แล้วทางการพม่ายังได้สร้างพระพุทธรูปแบบพม่าประทับยืนชี้นิ้วสูงราว 60 ฟุต สกุลช่างทางมัณฑะเลย์ บนดอยจอมสักสร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2541 โดยสร้างแบบเดียวกันที่เมืองลา อีกด้วย โดยเป็นคติความเชื่อเรื่องพระเจ้าเลียบโลกที่ทำนายเมืองต่าง ๆ การสร้างครั้งแรกที่ยอดเขา เมืองมัณฑะเลย์ ในสมัยพระเจ้ามินดง นับเป็นคงวามพยายามของรัฐบาลพม่าที่จะสร้างรูปแบบพุทธศาสนาในแบบพม่าในภาคตะวันออกของแม่น้ำสาละวินที่มีปรากฏพบเห็นโดยทั่วไป ในรัฐฉาน เช่น การสร้างเจดีย์เชวดากองจำลอง การสร้างอนุสาวรีย์พระเจ้าบุเรงนอง การปรับปรุงวัดไทใหญ่ ให้เป็นแบบพม่า การสร้างเจดีย์ชเวดากองจำลองให้โดดเด่นกว่าอนุสาวรีย์เสรีภาพ (อนุสาวรีย์สัญญาปางโหลง) ที่เมืองปางโหลง (เครือข่ายปฏิบัติงานผู้หญิงไทใหญ่, 2552)

ในการเดินทางสำรวจวัดในเชียงตุงพบว่า ตรงกลางแท่นพระประธานในวิหารนั้นจะมีพระพุทธรูปแบบกรุงเทพฯ มาวางไว้ตรงกลางเสมอ การไปหลายครั้งระยะห่างกันหนึ่งปีก็พบว่าพระพุทธรูปแบบกรุงเทพได้เปลี่ยนองค์ใหม่ไปแล้ว แสดงว่ามีการนำพระพุทธรูปมาวางไว้โดยคนไทยเป็นจำนวนมากและต้องวางไว้ตรงกลางหน้าพระประธานเสมอ นับว่าเป็นการเมืองเรื่องศาสนาระหว่างพม่าไทยและมีพื้นที่เชียงตุงเป็นสนามทางการเมือง

วัดพระเจ้าหลวง หรือ วัดมหาเมียะมุณี

วัดพระเจ้าหลวง หรือ วัดมหาเมียะมุณี

การเปลี่ยนแปลงในช่วงนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เมืองเชิงสัญลักษณ์แห่งอำนาจ การทุบทำลายหอคำสัญลักษณ์ของรัฐเจ้าฟ้าหรือแม้กระทั่งการลดความสำคัญ กู่ (ที่ไว้อัฐิ) ของเจ้าฟ้าในเชียงตุง ว่าเป็นสถานที่ต้องห้าม ถ้าเรามีผู้นำเที่ยวเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเขาก็จะไม่แนะนำให้ไป แต่ถ้าเราจะไปเขาจะไม่เดินเข้าใกล้เลย ให้นักท่องเที่ยวเดินไปเอง

กู่เจ้าฟ้าเมืองเชียงตุง

พระพุทธรูปปางชี้นิ้วบนดอยจอมสัก เมืองเชียงตุง

พระพุทธรูปปางชี้นิ้ว
ณ วัดจอมคำหลวง
(วัดพระธาตุจินตะ) เมืองลา

พัฒนาการทางศาสนากับรัฐที่เป็นหนึ่งเดียวกันนี้ เป็นรูปแบบเชิงอำนาจที่ได้รับอิทธิพลจากศูนย์กลางอำนาจศาสนาที่มีต่อรัฐเชียงตุง สามารถแบ่งได้เป็นสามระยะคือ สมัยอยู่ภายใต้อิทธิพลล้านนา เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรพม่า สมัยอยู่ภายใต้อาณานิคมอังกฤษ และเมื่อเป็นส่วนหนึ่งของรัฐฉานสหภาพพม่า ต่อพัฒนาการนี้ไม่ได้มีความเป็นหนึ่งเดียวเสมอไปทั้งระหว่างพม่ากับเจ้าฟ้าเชียงตุง และระหว่างเจ้าฟ้าเชียงตุงและ กลุ่มชาติพันธุ์ภายใต้โครงสร้างอำนาจรัฐแบบจารีต

หลอย (ปลัง) ใน เศรษฐกิจรัฐเชียงตุงและความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์

ในเขตรัฐฉานตะวันออกของแม่น้ำสาละวินไปจรดแม่น้ำโขงนั้นประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมาก ในพื้นราบได้แก่ กลุ่ม “เขิน” “ลื้อ” และ “ยอง” ในส่วนบนพื้นที่สูงได้แก่ กลุ่ม “หลอย “ก้อ” “มูเซอ” “ว้า” “ลัวะ” “อาข่า” “แอ่น” ในส่วนของกล่ม ไต (โหลง) จากรัฐฉานตอนใต้ และกลุ่ม “ไต (เหนอ)” จากเขตใต้คงของมณฑลยูนนาน

โดยกลุ่มชาติพันธุ์หลอย(ปลัง)นี้ถูกอธิบายในงานทางวิชาการของไทยหลายชิ้นว่าเป็นกลุ่มภาษามอญ-เขมรที่บางครั้งถูกเรียกว่ากลุ่มลัวะ[1] ที่ถูกเล่าว่าเป็นเจ้าของถิ่นเดิมในล้านนาและเชียงตุง โดยจิตร ภูมิศักดิ์ได้กล่าวถึง การกลืนกลายลัวะให้เป็นไตหลอยดังนี้ “โดยเจ้าของถิ่นเดิมเชียงตุงนั้นเป็นลัวะ (ล้า ,ว้า)

[1] ในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ระหว่างปลัง กับลัวะนั้นแตกต่างกันโดยไม่มีความสัมพันธุ์เชิงชาติพันธุ์ถึงแม้ว่าในทางภาษาศาสตร์จะจัดให้อยู่ในกลุ่มภาษาที่มีรากฐานเดียวกันก็ตาม โดยกลุ่มลัวะในพื้นที่ประเทศไทยนั้นจะนับถือขุนหลวงวิลังคะเป็นวีรบุรุษในตำนานร่วมกันซึ่งกลุ่มปลังนี้จะไม่มี และการเรียกตนเองว่าปลังนั้นได้เรียกตัวเองมาตั้งแต่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน และกระจายตัวตามเส้นทางการค้าโบราณจากคุนหมิน ในมณฑลยูนนาน สิบสองปันนา สามเต้า เมืองลา เมืองม้า เชียงตุง เชียงราย เชียงใหม่ ตาก และออกทะเลที่เมาะตะมะ โดยกลุ่มไทใหญ่เรียกคนปลัง ว่า ไตหลอย หรือไตดอย (ฉวีวรรณ และคณะ,2555, 67-73)

ซึ่งเป็นผู้สร้างบ้านแปลงเมืองมาก่อน ในคำกล่าวที่ว่า ส้างก่อผ้า ล้าก่อเมือง คือ เทวดาสร้างฟ้า ล้า (ลัวะ) สร้างเมือง เมื่อไตได้กลืนคนเหล่านี้ไปพวกล้า จึงหันมานับถือพุทธศาสนา และพูดไต แต่ยังคงอยู่ตามดอยอย่างบรรพบุรุษ เรียก “ไตหลอย” โดยไตลื้อรียกกลุ่มนี้ว่า “ข่าสามต้าว”[2] แต่สำหรับนักวิชาการอีกหลายคนไม่ได้เหมารวมว่า หลอย (ปลัง) เป็นไต หรือไท เช่นบทความเรื่องคนไทกับเพื่อนบ้าน : กรณีเชียงตุง ของมรว.รุจยา อาภากร[3]

โครงสร้างอำนาจของสังคมเชียงตุงนั้น ประกอบด้วยกลุ่มเจ้าที่เป็นคนไตเขิน (ขืน) กลุ่มพระ และกลุ่มคนดอย ความสัมพันธ์ระหว่างคนดอย หรือ หลอย หรือปลัง[4] ในงานภาคสนาม เมื่อสัมภาษณ์ คนแก่กลุ่มหลอย ในบ้านแง่กชายแดนเมืองเชียงตุงกับเมืองลา จะได้รับคำตอบว่า

“เราหนี พวกมังรายมาอยู่บนดอยแต่เดิมนั้นเราเป็นเจ้าของเมืองเชียงตุง”

กลุ่มหลอย (ปลัง) นี้เป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจและการปกครองของรัฐเจ้าฟ้าเชียงตุงในการรวบรวมภาษี ไปสู่ส่วนกลางและได้รับความไว้วางใจในการทำงานในหอคำเจ้าฟ้าเชียงตุงเพราะมีความซื่อสัตย์สุจริตในการดำรงชีวิต การได้ใกล้ชิดกับอำนาจของเจ้าฟ้าเชียงตุงทำให้กลุ่มคนหลอย (ปลัง) ได้รับ

---

[2] จิตร ภูมิศักดิ์ (2544) ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว ขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติฉบับสมบูรณ์ เพิ่มเติมข้อเท็จจริงว่าด้วยชนชาติขอม พิมพ์ครั้งที่ 5 สำนักพิมพ์ศยาม กรุงเทพหน้า 303-309

[3] รุจยา อาภากร, ม.ร.ว. 2545. “คน “ไท” กับเพื่อนบ้าน : กรณีเมืองเชียงตุง” การศึกษาประวัติศาสตร์ และวรรณกรรมของ กลุ่มชาติพันธุ์ไท. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่งหน้า178

[4] กลุ่มคนที่เรียกตนเองว่า ลัวะจัดอยู่ในกลุ่มภาษามอญ-เขมร ที่เรียกว่าตระกูลออสโตรเอชียติก ที่เป็นภาษา “ปลัง” สาขาภาษาปะหล่อง โดยกลุ่มคนที่พูดภาษานี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในมณฑลยูนนานประเทศจีน บางส่วนอพยพไปเมืองเชียงตุง รัฐฉานประเทศพม่า และภาษาปลั้งยังมีภาษาถิ่นอีก 7 สำเนียงคือ กอนตอย จงมอย สะเตง แบมยอง กอนมา ปังโลชิ และกอนกลาง

วัฒนธรรมทางพุทธศาสนาในเชียงตุงเข้าไว้และนำไปสร้างศาสนสถานทางพุทธศาสนาในหมู่บ้านตนเองโดยมีลักษณะเฉพาะทางทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับความเป็นชาติพันธุ์ได้อย่างไรในฐานะกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่ “ไต” แต่ใช้อักษรไต (เขิน) เป็นภาษาทางศาสนา

กลุ่มชาติพันธุ์หลอย (ปลัง) มีสถานะภาพทางสังคมในรัฐเจ้าฟ้าเชียงตุงในฐานะกลุ่มคนที่เก็บภาษีให้กับรัฐเชียงตุงโดยมีตำแหน่ง ปู่มั่น (ปู่แก่) ปู่แสนสี่เสา ปู่ล่าม (พ่อล่าม) ในระดับหมู่บ้าน และส่วนหนึ่งเป็นคนที่ทำงานในหอคำเจ้าฟ้าเชียงตุงเนื่องจากเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ได้รับการยอมรับว่าซื่อสัตย์เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น หลอย (ปลัง) เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความใกล้ชิดกับอำนาจรัฐเป็นส่วนหนึ่งของระบบการจัดเก็บรายได้ และมีหน้าที่ตามจารีตของเจ้าฟ้าเมืองเชียงตุงในการตีกลองบูชาผีเมืองในช่วงวันสังขารล่องและส่งขุนสังขาร หน้าที่ของหลอยนี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจ และการทำให้พุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่ง

ของสังคมชาติพันธุ์หลอย (ปลัง) ในฐานะที่พุทธศาสนากลายเป็นสถานภาพของชนชั้นปกครองรัฐเจ้าฟ้าเชียงตุง รวมถึงการปลูกฝ้าย เก็บใบชา ที่เป็นพืชทางวัฒนธรรม เป็นกลุ่มคนที่ทำงานในหอคำเจ้าฟ้าเชียงตุง เนื่องจากคนหลอย (ปลัง) จะมีความซื่อสัตย์ จงรักภักดี แม้กระทั่งปัจจุบันที่อำนาจเจ้าฟ้าหมดไปจากเมืองเชียงตุงแล้วก็ตาม กลุ่มคนหลอย (ปลัง) ยังได้รับหน้าที่เฝ้าบ้าน หรือสถานที่ ของเครือญาติเจ้าฟ้าเชียงตุงอยู่

พุทธศาสนสถานของหลอย (ปลัง)

ชุมชนและวัดของกลุ่มชาติพันธุ์หลอย (ปลัง) ในเขตเชียงตุง เมืองลาสามต้าว กระจายตัวไปตามภูเขาตามเส้นทางเดินเท้าระหว่างกลุ่มหมู่บ้านในเขตภูเขาเป็นเส้นทางการค้า ห่างจากถนนเชื่อมต่อระหว่างเชียงตุงเมือลามาก เช่น บ้านแสนบ้านแยก (แง็ด) จะห่างจากถนนราว 15 กิโลเมตร ขึ้นไปบนเขา ส่วนบ้านหนองหลวงนั้น ห่างจากถนนประมาณ 30 กิโลเมตรทางเข้าหมู่บ้านจะพบประตูหมู่บ้านที่เป็นไม้แบบเสากับคาน มีทางเดินที่วางด้วยหินในระยะก้าวเดินผู้ใหญ่เป็นระยะจากนอกประตูหมู่บ้านเข้ามาในหมู่บ้าน กลุ่มบ้านจะอยู่ต่ำกว่าวัด

สำหรับบ้านของหลอย นั้นมีลักษณะพิเศษกว่าบ้านในเขตเอเชียอาคเนย์ตอนบนกล่าวคือมีลักษณะเรือนยาว (Long House) เรือนหนึ่งจะอาศัยอยู่กันราว 5 - 7 ครอบครัวแต่ละครอบครัวจะมีเตาไฟในบ้านของตนเอง การสอบถามชาวบ้านในพบว่าการอาศัยในเรือนยาวนั้นเป็นการเลี่ยงภาษีจากการนับหลังคาเรือน นับว่าเป็นเรือนยาวที่มีในเขตภูเขาที่น่าศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติในเรือนยาว (จากการสังเกตของผู้ร่วมเดินทางที่เป็นนายแพทย์ให้ความเห็นว่าเมื่อดูจากรูปใบหน้าและอาการที่พบภายนอกคาดว่าจะมีการแต่งงานในเครือญาติใกล้ชิด) ขณะนี้เรือนยาวเหลืออยู่เพียงสองหมู่บ้านเท่านั้น คือ

เจดีย์

อุโบสถและวิหาร

หมู่บ้าน

สภาพภายในเรือนยาว (Long House) ของกลุ่มชาติพันธุ์หลอย (ปลัง)

หมู่บ้านแง็ด หมู่บ้านแสน ในเขตเชียงตุงของพม่า ส่วนหมู่บ้านอื่น ๆ ในเขตเมืองลา เมืองสามต้าวนั้นได้ถูกเขตปกครองตนเองเมืองลาบังคับให้แยกครอบครัวออกจากกันไปเป็นครอบครัวละหนึ่งหลัง โดยอ้างว่าจะเป็นการป้องกันโรคติดต่อได้ บ้านที่สร้างใหม่นี้จ้างช่างจากเชียงตุงในราคาหลังละห้าหมื่นบาทไทย นับว่าจะต้องเป็นครอบครัวที่เงินเก็บมากพอสมควรหลังจากการขายข้าวและพืชผลทางการเกษตรประจำปี

เราจะพบวัดและชุมชนของกลุ่มหลอย (ปลัง) นี้ ตามรายทางการค้าโบราณ วัดบ้านแง็ด วัดบ้านแสน วัดหนองหลวง และตามเส้นทางไปเมืองสามต้าว เมืองลา จะมีวัดหลวงป่าห้า วัดป่ากลาง วัดป่าไกล วัดบ้านเก๋น วัดหนองคำ วัดทะปางหลวง (โดยเรียงลำดับระยะห่างจากเมืองเชียงตุงออกไปถึงเขตสามต้าว)[6] ซึ่งยังมีวัดของกลุ่มชาติพันธุ์หลอย ในพื้นที่นี้อีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่มีใครเข้าไปสำรวจที่เป็นเขตสุดท้ายของการแบ่งอำนาจระหว่างเชียงตุงกับเชียงรุ่ง คือเขตสามต้าว ที่ใช้คำว่า

[6]เมืองสามต้าว เป็นพื้นที่ที่อยู่ระหว่างเมืองลา กับเมืองน้ำปาด ในประวัติศาสตร์เมืองนี้ เป็นพื้นที่ที่แบ่งอำนาจระหว่างสามเมืองใหญ่คือ เชียงตุง เชียงรุ่งและเชียงแสน ดังเอกสารโบราณที่ปริวรรตแล้วดังนี้ "เอาปฏิญานเปนน้ำหลังดินที่หัวดอยสามเส้า น้ำย้อยพายทางหนเหนือเป็นดินแดนเมืองแลม (เมืองในเขตเชียงรุ่ง-สิบสองปันนา) น้ำย้อยทางหนใต้เปนแดนเมืองเชียงตุง" (อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2531, หน้า 74-76) จ.ศ. ๙๒๖ ฟ้าสุทโธธรรมราชามาแบ่งข้าม่อน (ขาวดอย) ออกเป็นสามปู้น แต่ละปู้นตั้งเป็นท้าวหนึ่ง ท้าว ๑ เข้ากับเมืองลื้อ (เชียงรุ่ง) ท้าว ๑ เข้ากับเชียงตุง ท้าวหนึ่งเข้ากับเชียงแสน ตั้งหั้นมาจึ่งร้องว่าสามท้าวแล (จากเชื้อเครือเจ้าแสนหวีสิบสองพันนาหน้า159) เมื่อภายหลังนี้ แดนดินเมืองลื้อรอดผาสามเส้าน้ำเข้ารู พ้นเมืองหลวงน้ำทาไป 2 วันทาง ผาสามเส้าน้ำเข้ารูนั้น เป็นแดนดิน 3 สม คือเมืองลาว เมืองยวน แดดินแดนเมืองลื้อ ชุมกัน (จากเชื้อเครือเจ้าแสนหวีสิบสองพันนาหน้า 155) การแบ่งพื้นที่นี้โดยใช้เกณฑ์ระบบปันน้ำระหว่างกลุ่มภูเขาสามลูก หรือดอยสามเส้า มาใช้ ดังนั้นพื้นที่สามต้าว นี้จึงเป็นพื้นที่ที่เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างอำนาจของรัฐโบราณ

"เอาปฏิญานเปนน้ำหลังดินที่หัวดอยสามเส้า น้ำย้อยพายทางหนเหนือเป็นดินแดนเมืองแลม (เมืองในเขตเชียงรุ่ง-สิบสองปันนา) *น้ำย้อยทางหนใต้เปนแดนเมืองเชียงตุง" (*อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2531, หน้า 74-76) ปัจจุบันสามต้าวอยู่ในเขตการปกครองตนเองชนกลุ่มน้อยเมืองลา[7]

มีบทความทางวิชาการเกี่ยวกับวัดของกลุ่มชาติพันธุ์หลอย ได้แก่งานของเกรียงไกร เกิดศิริ ที่ศึกษาตัวสถาปัตยกรรม วัดบ้านแง็ด วัดบ้านแสน และกล่าวว่าเป็นสถาปัตยกรรมร่วมล้านนา-หลวงพระบาง (เกรียงไกร เกิดศิริ, 2550) อีกงานหนึ่งของไกรทอง โชติวุฒิพัฒนาเป็นการศึกษาในเรื่องสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชนชาติไทในรัฐฉานกรณีศึกษา : อาคารท้องถิ่นเมืองเชียงตุง เมืองม้า เมืองลา (http://www kmitl ac th/ader/) ในส่วนการศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์ศิลป์นั้นมีการศึกษาของศูนย์โบราณคดีภาคเหนือ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในรายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบงานศิลปกรรมทางพุทธศาสนา ของชุมชนไท เมืองเชียงตุง รัฐฉาน สหภาพพม่า และชุมชนแม่ทะ จังหวัดลำปาง (พ.ศ. 2552) รวมถึงงานของศิรพงศ์ ศักดิ์สิทธิ์ ในวัดบ้านเก๋ณ เมืองลา หลักฐานทางโบราณคดีที่มีชีวิต ทั้งสองเรื่องเป็นการศึกษาทางเปรียบเทียบวัดของกลุ่มชาติพันธุ์หลอยกับล้านนา ในแง่มุมของศิลปกรรมและโบราณคดีว่ามีลักษณะทางศิลปกรรมประเพณีร่วมกันอย่างไร

---

[7]เมืองลาเป็นเขตแดนติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เดินทางจากเชียงตุง ไปทางตอนเหนือของรัฐฉาน เส้นเขตแดนระหว่างเมืองเชียงตุงและเมืองลาคือ แม่น้ำหลวย เมื่อข้ามแม่น้ำหลวยแล้วก็จะเข้าเขตปกครองตนเองเมืองลา โดยเขตปกครองตนเองนี้เรียกว่า เขตปกครองพิเศษที่ ๔ มี ๓ เมืองด้วยกัน คือ (๑) เมืองลา ที่ตั้งกองบัญชาการใหญ่ของ NDAA (๒) เมืองสือลือ ทางเหนือของเมืองลา และ (๓) เมืองน้ำปาน ทางตอนใต้เมืองลา เมืองลาเป็นศูนย์กลางการปกครองของเขตเขตปกครองพิเศษมาที่ ๔ มาตั้งแต่ปี ๒๕๓๒ โดยมีชื่อเรียกกองกำลังนี้ว่า "กองกำลังสัมพันธมิตรประชาธิปไตยแห่งชาติ" ภาษาอังกฤษใช้คำว่า National Democratic Alliance Army (NDAA) แต่จะเรียกง่าย ๆ ว่า "กองกำลังเมืองลา" กองกำลังเมืองลา NDAA ในอดีตเป็นกองกำลังในสังกัดพรรคคอมมิวนิสต์พม่า ต่อสู้กับรัฐบาลพม่า โดยมีจีนให้การสนับสนุน ต่อมาในปี 2532 ได้ถอนตัวจากพรรคคอมมิวนิสต์พม่าและเจรจาหยุดยิงกับรัฐบาลทหารพม่า และตั้งกองบัญชาการและพื้นที่เคลื่อนไหวอยู่ในภาคตะวันออกรัฐฉาน ติดชายแดนจีนปัจจุบัน(2553)กองกำลังเมืองลา NDAA มีกำลังพลราว 3,500 – 4,000 นาย มีเจ้าจายลืน หรือ หลินหมิ่งเสียน เป็นผู้นำ

บทความนี้จึงไม่ได้มุ่งไปในเรื่องความเหมือนที่มีลักษณะร่วมกันระหว่างล้านนา เชียงตุง ล้านช้าง เชียงรุ่ง แต่เป็นการศึกษาเรื่องความแตกต่างที่มีลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยกลุ่มหลอย (ปลัง) สามารถใช้ความแตกต่างในการเข้าถึงผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างไรในสัญลักษณ์ที่ชาวหลอยได้สร้างขึ้นในพุทธศาสนสถานของตน

วัดพระธาตุจอมดอย

ความกลมกลืนระหว่างชาติพันธุ์นั้นไม่ได้ราบรื่นทุกมิติทางสังคมวัฒนธรรม การแสดงออกทางศิลปกรรมในพุทธศาสนาก็เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างเขตแดนทางศิลปกรรมระหว่างกันได้ ในกรณีระหว่างกลุ่มหลอย (ปลัง) กับกลุ่มเจ้าเชียงตุงก็เช่นกัน ในพื้นที่นอกเมืองเชียงตุงบนภูเขาจอมดอย มีวัดและเจดีย์ที่สร้างขึ้นโดยคนหลอย (ปลัง) โดยมีเรื่องเล่าที่อาจหมายถึงการนับถือ

ศาสนาพุทธมาอย่างยาวนานจากไตเขิน กล่าวคือ นอกเมืองเชียงตุงมีพระธาตุเจดีย์ชื่อพระธาตุจอมดอยมีตำนานกล่าวว่าสร้างโดยสองตายายชาวหลอย เมื่อแรกสร้างมีอำมาตย์ของเจ้าเมืองเชียงตุงไปห้ามไม่ให้สร้างพร้อมทั้งดูถูกว่าเป็นคนป่าจะสร้างเจดีย์ให้สำเร็จได้อย่างไรสองตายายจึงสาปแช่งว่าถ้าเจ้าฟ้าเชียงตุงองค์ใดมานัสการพระธาตุของให้ป่วยและมีอันเป็นไป

นายก้างไออุ่น และนางเอ่ยแก้ว
สองตายายผู้สร้างพระธาตุจอมดอย
ตามตำนานที่ได้กล่าวไว้

นอกจากนี้ ที่วัดราชฐานหลวงเชียงยืนมีพระพุทธรูปสำริดยืนจีบนิ้วที่ชาวลัวะนับถือและต้องจัดเครื่องบรรณาการมาสักการะทุกปี[8] แต่มีเรื่องเล่าที่ซ้อนทับในเมืองเชียงตุงที่กล่าวถึงพระพุทธรูปองค์นี้ว่า ได้นำมาจากที่ไหนไม่ทราบ แต่นำมาประดิษฐานไว้ที่วัดเชียงยืนนี้เพื่อที่จะใช้หลอมเป็นลูกกระสุนในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งทหารใช้พื้นที่วัดเป็นส่วนหนึ่งของกองบัญชาการด้วย ความทับซ้อนของเรื่องเล่านี้แสดงให้เห็นความพยายามที่จะสร้างความหมายใหม่ทับซ้อนความหมายเดิมระหว่างคนสองกลุ่ม

[8]เสมอชัย พูลสุวรรณ อ้างแล้ว , 2552, หน้า 84

จากตำนานเรื่องนี้เราอาจจะกล่าวได้ว่ากลุ่มหลอย (ปลัง) หรือ ไตดอย มักจะนิยมสร้างพระธาตุที่มีหลังคาคลุม และเกรียงไกร เกิดศิริ ได้กล่าวว่า

จากการสำรวจวัดไตหลอยเกือบทุกวัดพบว่า พระธาตุของวัดไตดอยเกือบทุกหลังจะมีหลังคาคลุม ในศรีลังกามีวิหารครอบเจดีย์ที่เรียกว่า "วฏทาเค" ส่วนถ้าอยู่ในเชียงตุง เป็นเรื่องปกติของพม่าที่ชอบสร้างอาคารคลุมเจดีย์ มีบ้างในบ้านเราที่ติดอิทธิพลนี้มา เช่นวิหารหลังหนึ่งในวัดพุทไธสวรรย์ อยุธยาแนวคิดเรื่องเจดีย์ที่ทำอาคารครอบ แม้จะมีต้นกำเนิดจากอินเดีย แต่มีความนิยมอย่างสูงมากในลังกา เรียกว่า "ถูปาฆระ" ซึ่งแปลว่า สถูปมีหลังคาคลุมในเชียงตุงพบมากเนื่องจากทำเจดีย์องค์ไม่ใหญ่มากนักครับ และน่าจะสัมพันธ์กับการเผยแพร่ศาสนาของนิกายป่าแดง นอกจากที่เชียงตุงยังพบที่เชียงแสนอยู่ด้วยจำนวนหนึ่งครับ ลองสังเกตรอบฐานเจดีย์จะมีก้อนหินนอนอยู่ นั่นคือตีนเสาหินซึ่งเสาโครงสร้างไม้ได้พังทลายลงไปแล้วแต่เราพบที่เชียงใหม่น้อยมาก ๆ อาจเป็นเพราะเจดีย์ต่าง ๆ ในพุทธศาสนาได้ถูกสถาปนาขึ้นจนหมดแล้วตามวัดต่าง ๆ ในเมืองเชียงใหม่ และเมื่อมีนิกายใหม่เข้ามาจึงไม่ได้สถาปนาเจดีย์องค์ใหม่ขึ้นในเชียงตุงจะมีหลายที่ครับ ที่สำคัญคือ พระธาตุจอมดอย พระธาตุเป็งใจ วัดอิน และวัดในของกลุ่มไตดอยแถบเมืองลา เช่น วัดน้ำยื้อ วัดน้ำไค้ วัดกาดใหม่ เป็นต้นกลุ่มไตดอย นิยมสร้างเจดีย์บนภูเขา และมีขนาดไม่ใหญ่โตนัก จึงเป็นมูลเหตุให้สร้างอาคารคลุมเจดีย์ เพื่อเกิดที่ว่างภายในสำหรับประกอบพิธีกรรม ลักษณะเช่นเดียวกับการสร้างวิหารหน้าเจดีย์ในวัฒนธรรมล้านนา สุโขทัย อยุธยาครับ หากแต่เมื่อเจดีย์ไม่ใหญ่มากก็สร้างสวมเลย

เสอชัย พูลสุวรรณ ในรัฐฉาน (เมืองไต) หน้า 84 โดยอ้างอิงใน บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ อีกทีจากหนังสือคนไทยในพม่า (2503 หน้า 349-380)

พวกหลอย นี้ได้รับวัฒนธรรมพุทธศาสนาจาก เขินมานานแล้ว ที่นอกเมืองเชียงตุงไม่สู้ไกลนัก มีพระธาตุเจดีย์สำคัญเป็นของโบราณองค์หนึ่งเรียกว่าพระธาตุจอมหลอย มีตำนานกล่าวว่าสร้างขึ้นโดยชาวหลอยสองคนตายาย เมื่อแรกสร้างมีอำมาตย์ของเจ้าเมืองเชียงตุงมาห้ามปราม แล้วยังปรามาสดูหมิ่นว่าเป็นชาวป่าชาวเขาจะสร้างเจดีย์สำเร็จได้อย่างไรทั้งสองตายายจึงผูกใจเจ็บสาปแช่งไว้ว่าผู้ใดขึ้นเป็นเจ้าฟ้าเชียงตุง ถ้าหากขึ้นพระธาตุจอมหลอย ขอให้ประสบโรคาพยาธิภยันตรายมีอันเป็นไปต่าง ๆ ๆนานาเท่าที่ผ่านมาจึงยังไม่เคยมีเจ้าเมืองเชียงตุงพระองค์ใดกล้าทดลองขึ้นนมัสการพระธาตุจอมหลอยได้ทั้งที่พระธาตุนี้ถือเป็นเจดีย์สถานสำคัญของเมืองเชียงตุงแห่งหนึ่ง

มีอีกเรื่องเล่าจากหนังสือรายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบศิลปกรรมทางพุทธศาสนาของชุมชนไทเมืองเชียงตุงรัฐฉานสหภาพเมียนมาและชุมชนแม่ทะจังหวัดลำปาง โดยมีบทความวิจัยย่อยในรายงานนี้เรื่อง การนับถือ ผี หรือ “เทวดา” ของเชียงตุง-แม่ทะ โดยอนุกูล ศิริพันธุ์ หน้า 252 ดังนี้

ที่วัดพระธาตุจอมดอย ภายในหอ (ศาล) มีรูปปั้นชายหญิงหันหน้าไปทางพระธาตุ โดยมีตำนานกล่าวว่า มีเศรษฐีสอผัวเมีย เป็นเจ้าศรัทธาสร้างพระธาตุจอมดอย ในเวลานั้นเจ้าฟ้าสั่งให้ชาวบ้านทั้งหมดช่วยสร้างกำแพงเมืองแต่สองผัวเมียเศรษฐี ขึ้นมาสร้างพระธาตุไม่ได้ไป

สร้างกำแพงตามคำสั่งเจ้าฟ้า ความรู้ถึงเจ้าฟ้าฯ จึงสั่งประหารชีวิตและก่อนโดนประหารชีวิตสองผัวเมียได้อธิษฐานไม่ให้เจ้าฟ้าและเจ้าผู้ครองนครเชียงตุงได้ขึ้นมาไหว้พระธาตุจอมดอยอีก มีเรื่องเล่าว่าครั้งหนึ่งเจ้าฟ้าจะขึ้นมาไหว้พระธาตุแต่ไม่สามารถขึ้นมาได้เพราะช้างไม่ยอมขึ้นตั้งแต่นั้นมาเจ้าฟ้าจึงไม่ได้ขึ้นมาไหว้พระธาตุอีกเลย ชาวบ้านจึงยกย่องผัวเมียเศรษฐีเป็นเทวดารักษาพระธาตุ

ผู้เขียนได้เดินทางไปสัมภาษณ์พระสงฆ์ซึ่งจำพรรษาที่วัดพระธาตุจอมดอยนี้แห่งนี้ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า คนหลอย (ปลัง) สองคนนี้มีชื่อว่า ก้างไออุ่น และนางเอ่ยแก้ว เป็นผู้สร้างเจดีย์นี้บรรจุพระเกศาพระพุทธเจ้า 4 เส้นและเรื่องเกศาพระพุทธเจ้านี้ได้ปรากฏในจิตรกรรมลายคำ ภายในวิหารของวัดพระธาตุจอมคำว่าเป็นการประดิษฐานพระพุทธศาสนาก่อนคนไตเขินจะเข้ามาตั้งถิ่นฐาน

ดังนั้นเราจะพบวิหารครอบเจดีย์ ในกลุ่มศาสนสถานของกลุ่มคนหลอย (ปลัง) ในบทความนี้จะอธิบายถึงการที่กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งกำลังหลบซ่อนสิ่งที่ตนเองศรัทธาและมีความสามารถในการประดิษฐานศาสนาได้มาอย่างยาวนานกว่ากลุ่มคนที่มีอำนาจ เพื่อตนเองจะได้ใช้ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของการเลื่อนชั้นทางสังคมในโครงสร้างสังคมระบบเจ้าฟ้าได้อย่างแนบเนียน และยังรักษาความเป็นอัตลักษณ์ตนเอง ทำให้เจ้าฟ้าเห็นว่า คนหลอยไม่ได้แข่งบุญบารมีกับกลุ่มเจ้าฟ้าเลยและยังเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมต่าง ๆ ประจำปีอีก การสร้างเจดีย์จึงเป็นสิ่งที่หลบซ่อนไว้ เช่น วัดบัวงาม วัดบ้านแยก วัดบ้านแสน วัดหนองหลวง วัดหลวงบ้านห้า วัดป่าไกล วัดป่ากลาง วัดป่าต๊ะ วัดบ้านก้าง วัดหนองคำ วัดบ้านเก๋ณ วัดทะปางหลวงเป็นวัดตามเส้นทางการค้าโบราณจากสิบสองปันนามายังสามต้าว เมืองลาและเชียงตุง

ลักษณะการสร้างวิหารครอบเจดีย์ พบมากตามเส้นทางจากสิบสองปันนา
มายังสามต้าว เมืองลาและเชียงตุง

แม้สถานะทางสังคมระหว่างไตเขินกับหลอยจะต่างกัน แต่ความศรัทธาในศาสนานั้นไปในแนวทางเดียวกัน กลุ่มหลอย (ปลัง) เองนั้นได้รับเอาพุทธศาสนามาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เพื่อสร้างความแตกต่าง จากกลุ่มคนชาวเขาที่อยู่บนดอยห่างไกลศูนย์กลางอำนาจรัฐ ศาสนาได้สร้างสถานภาพของกลุ่มชาติพันธุ์หลอย (ปลัง) แตกต่างไปที่อยู่ระหว่างคนไม่มีศาสนากับกลุ่มผู้มีอำนาจรัฐ แต่ความมีสถานภาพนี้ดำรงอยู่บนความแตกต่างทางการเมือง และทางศิลปกรรมทางพุทธศาสนา ข้อสังเกตนั้นกล่าวคือ เหตุที่ ธาตุเจดีย์ที่เป็นวัดของกลุ่มหลอย (ปลัง) นั้น มีขนาดเล็กและ ถูกคลุมด้วยวิหารอีกชั้นหนึ่งที่แตกต่างจากงานพุทธศิลป์ของกลุ่มคนไท ที่แสดงถึงธาตุเจดีย์ที่มีขนาดใหญ่และเด่น แต่ของกลุ่มหลอย (ปลัง) เองนั้นแสดงถึงความซ่อนเร้น ความศรัทธา ไม่ให้อำนาจของรัฐแบบจารีตเจ้าฟ้าพบเห็น เพื่อที่ตนเองจะแสดงความศรัทธาของตนได้ โดยอยู่ภายใต้

อำนาจรัฐจารีต สิ่งที่แตกต่างอีกประเด็นหนึ่งคือการจัดลำดับชั้นการตั้งถิ่นฐานเข้ากับระบบจักรวาลวิทยา ทางพุทธศาสนา โดยจะมีพระธาตุของศาสนาสถาน อยู่ในพื้นที่สูงที่สุด ลำดับต่อมา เป็นศาสนสถานที่อาศัยของพระสงฆ์ ต่อมาเป็นพื้นที่หมู่บ้าน ทำให้ระบบของกลุ่มชาติพันธุ์นี้แม้ว่าจะเป็นคนดอยที่ห่างไกล แต่ให้ความหมายเป็นส่วนหนึ่งของระบบของศาสนา ซึ่งจะแตกต่างจากกลุ่มคนไตเขิน ที่เมืองเชียงตุงที่ไม่สามารถเชื่อมต่อบ้านของตนเข้ากับระบบจักรวาลวิทยา ได้เลย

การที่กลุ่มชาติพันธุ์หลอยในเชียงตุงเป็นส่วนหนึ่งในระบบเศรษฐกิจแบบเจ้าฟ้า และการเข้าใกล้ชิดกับศูนย์กลางอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง พิธีกรรม และศาสนา ทำให้ศาสนสถานของกลุ่มชาวหลอย (ปลัง) มีลักษณะที่เป็นการสร้างอัตลักษณ์ลักษณ์ทางชาติพันธุ์ถึงแม้ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งในลำดับชั้นทางสังคม แต่มี ความแตกต่างที่พบเห็นทางกายภาพ ในศาสนสถานที่แตกต่างจากมิติของอย่างเดียว แต่กลายเป็นการคัดสรรรูปแบบทางศิลปกรรม เพื่อการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

ศาสนากับ การคัดสรรทางวัฒนธรรม

ชาติพันธุ์ในพม่าเป็นสิ่งที่มีอยู่จริงทั้งที่ถูกสร้างจากโครงสร้างของรัฐและการต่อสู้ของผู้คนที่จะดำรงความเป็นชาติพันธุ์นั้นไว้เพื่อแสดงความเป็นอิสระจากอำนาจที่กดทับ ด้วยการต่อต้านที่มีทั้งการกลมกลืนกับอำนาจเพื่อที่จะได้มีพื้นที่ในโครงสร้างสังคมที่ได้รับการยอมรับในฐานะส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคม และใช้เพื่อเลื่อนชั้นทางสังคม แต่ส่วนหนึ่งก็ยังสร้างความต่อต้านในพื้นที่ทางศิลปกรรมโดยเฉพาะศาสนาสถานด้วย และเมื่อการสร้างความเป็นชาติพันธุ์ของรัฐยังดำเนินต่อไปชาติพันธุ์ก็ยังเป็นความจริงทางสังคมที่ต้องมีการศึกษาในฐานะหน่วยทางสังคมต่อไปเช่นกัน

เราจะพบว่ามีการเคลื่อนไหวเรื่องศาสนาของคนรุ่นใหม่ที่มีการศึกษาเป็นคนชั้นกลาง เป็นนักวิชาชีพที่เป็นผลจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และประกอบกับความเป็นรัฐอ่อนแอลง มีกระบวนการแยกประชาชนออกจากอัตลักษณ์ที่เคยมี ทำให้ศาสนาจะเข้ามาแทนที่ การสร้างอัตลักษณ์เหล่านี้จะเกิดขึ้นข้ามพรมแดนและรวมเอาคนในอารยธรรมเดียวกันในที่ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เชื่อมต่ออัตลักษณ์ด้วยความเป็นหนึ่งเดียวทางศาสนา ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้กลายเป็นกลุ่มจารีตนิยม (Fundamentalist) จะก่อเกิดการปฏิสังสรรค์กันกระทั่งขัดแย้งกัน ทำให้ข้อสงสัยเรื่องงานศิลปะร่วมสมัยเกี่ยวกับพุทธศาสนาจะไม่มีทางแตกต่างไปจากแสดงความกลมกลืน จากการสร้างความศรัทธาหรืออุดมคติที่กำหนดให้มนุษย์ไม่สามารถหลุดพ้นจากศาสนาได้

ในพื้นที่ที่มีข้อถกเถียงกันระหว่างรัฐศาสนา (Religious State) คือ รัฐที่เป็นหนึ่งเดียวกับศาสนา กับรัฐโลกวิสัย (Secular state) คือรัฐที่แยกศาสนากับรัฐออกจากกัน และในสถานการณ์โลกปัจจุบันที่ก็แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้ง

ที่เกิดขึ้นเนื่องจากคุณลักษณะทางวัฒนธรรม ศรัทธา ศาสนา ยากจะประนีประนอมหรือตกลงกันได้ ไม่เหมือนกับความแตกต่างทางการเมืองหรือทางเศรษฐกิจ

บทความนี้เสนอว่าการวิพากษ์การแสดงออกทางศิลปะที่เกี่ยวพันกับศาสนา ยังมีเส้นทางอีกอย่างหลากหลาย รวมถึงการต่อสู้อย่างไม่เคยหยุดนิ่งของผู้คนที่จะดำรงอัตลักษณ์ตนเองพยายามต่อสู้กับการ “ถูกคัดสรรทางวัฒนธรรม” ที่มีความพยายามสร้างความกลมกลืนทางสังคมและวัฒนธรรมในรูปแบบของศาสนา ที่กำลังสร้างผลงานศิลปะที่ซ่อนความซับซ้อนเรื่องการต่อสู้เชิงอัตลักษณ์ศิลปะภายใต้เงา “เสื้อคลุมสีขมิ้น”

เอกสารอ้างอิง

เกียงไกร เกิดศิริ (2550) **วัดและชุมชนบ้านแสน: ลมหายใจของชุมชนบุพกาลกลางป่าเชียงตุง** วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 33 ฉบับที่2

ไกรทอง โชติวุฒิพัฒนา (2553) **การศึกษาในเรื่องสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของชนชาติไทในรัฐฉานกรณีศึกษา : อาคารท้องถิ่นเมืองเชียงตุง เมืองม้า เมืองลา** (online http://www kmitl ac th/ader/)

เครือข่ายปฏิบัติงานผู้หญิงไทใหญ่ (SWAN) (2552) **ทิวทัศน์ต้องห้ามในรัฐฉาน** มปท.

จิตร ภูมิศักดิ์ (2544) **ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาว ขอม และลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติฉบับสมบูรณ์ เพิ่มเติมข้อเท็จจริงว่าด้วยชนชาติขอม** พิมพ์ครั้งที่5 สำนักพิมพ์ศยาม กรุงเทพ

สถาบันวิจัยสังคม (2538) **ตำนานวัดป่าแดง** บำเพ็ญ ระวิน บรรณาธิการ โครงการวิจัยคัมภีร์ใบลานในภาคเหนือ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่

เสมอชัย พูลสุวรรณ (2552) **รัฐฉาน (เมิงไต)** ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร กรุงเทพ

ศูนย์โบราณคดีภาคเหนือ (2552) **รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบงานศิลปกรรมทางพุทธศาสนา ของชุมชนไท เมืองเชียงตุง รัฐฉาน สหภาพพม่า และชุมชนแม่ทะ จังหวัดลำปาง** คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่

ศิรพงศ์ ศักดิ์สิทธิ์ (2552) **วัดบ้านเก่ณ เมืองลา หลักฐานทางโบราณคดีที่มีชีวิต** วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 35 ฉบับที่4 ตุลาคม-ธันวาคม 2552 หน้า 42-45

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว (2531) **ตำนานตุงครสีเมืองเชียงตุง หนังสือปริวรรตคำภีร์ใบลานขุดตำนานเมืองและกฎหมาย** : เอกสารลำดับที่ 8-15 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่

เอเดรียน สนอดกราส (2541) **สัญลักษณ์แห่งพระสถูป** พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์อัมรินทร์วิชาการ กรุงเทพ

Matecmawan Suwannawat, 2003. LANGUAGE **USE AND LANGUAGE ATTITUDE OF PLANG ETHNICGROUP IN BAN HUY NAM KHUN, CHIANG RAI PROVINCE** , Master of Arts Thesis, Mahidol University, Thailand

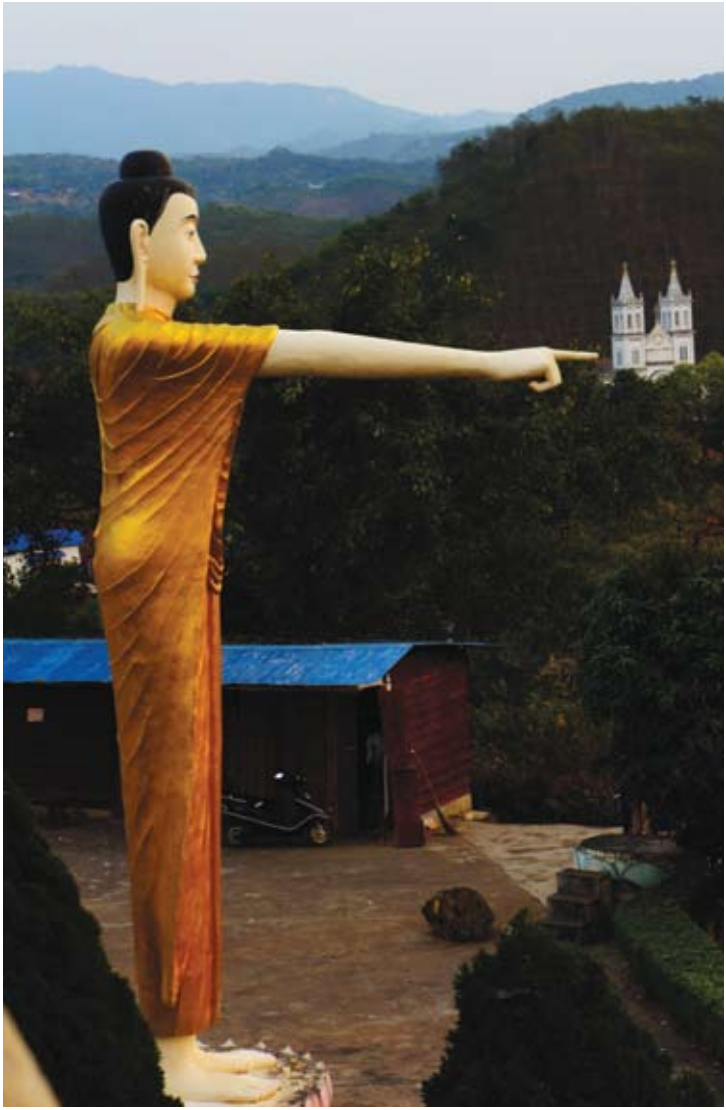

สองฝั่งภูเขาของเมืองลา เป็นที่ตั้งของศาสนสถานสำคัญคือ ศาสนาพุทธและคริสต์ ซึ่งอยู่ใกล้กับบริเวณเขตแดนระหว่างประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและสาธารณรัฐประชาชนจีน

มัสยิดในเชียงตุง

หลังคาบ้านของชาวไทลื้อในเมืองม้าเริ่มมีการเปลี่ยนวัสดุมาใช้กระเบื้องสีมากขึ้น เนื่องมาจากวัสดุเดิมนั้นหายาก นอกจากนี้แล้วกระเบื้องสียังเป็นเครื่องแสดงสถานะของเจ้าของบ้านอีกด้วย

ทอผ้าห่อคัมภีร์ : ภารกิจของผู้หญิง

คัมภีร์ – พับสาด้านศาสนา ในวัดทะปางหลวง สามต้าว

ผู้หญิงกับภาระงาน

วิถีชีวิตของชาวไตหลอยที่บ้านทะปางหลวงเหนือจะสัมพันธ์กับเกษตรกรรมและการเลี้ยงสัตว์โดยหัวเรี่ยวหัวแรงหลักในการทำงานคือผู้หญิงวัยหนุ่มสาว เนื่องจากผู้ชายที่อายุถึงเกณฑ์ส่วนใหญ่จะไปเป็นทหาร และเด็กผู้ชายจะบวชเรียนและกลับมาช่วยเมื่อว่างเว้นจากการปฏิบัติหน้าที่ทางการทหารและการศึกษาพระธรรมวินัย คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านจะคอยเลี้ยงลูกเลี้ยงหลาน ภาพที่ผู้เฒ่าใช้ผ้าผูกสะพายหลานไว้ที่หลังและพาไปไหนมาไหนด้วยจึงเป็นภาพที่ชินตา

“ภาพเปรียบเทียบเจดีย์วัดหนองคำ ระหว่างปี ค.ศ.2010 กับ 2013
ซึ่งมีระยะเวลาห่างกันเพียงแค่ 3 ปี แต่กลับมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว”

วัดบ้านแสน : ความมั่งคั่งและศรัทธา ที่มาจากการค้าฝ้าย

วัดบ้านแสนเป็นวัดประจำชุมชนตั้งอยู่บนยอดเนินถัดไปจากหมู่บ้าน ด้านหน้าวัดติดเส้นทางสัญจรโบราณที่เชื่อมต่อไปเมืองยาง หน้าวัดมีกระบะก่ออิฐปลูกต้นโพธิ์ตามธรรมเนียมการบูชาต้นโพธิ์ในพุทธศาสนา บ้านแสนเป็นชุมชนเกษตรกรรมเพาะปลูกข้าวและชา ในไร่ชามีต้นไม้ขนาดใหญ่เป็นไม้เนื้ออ่อนที่ไม่มีประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เช่น ต้นไทร ต้นงิ้ว เป็นต้น ถัดจากป่าเมี่ยงเป็นป่าไม้ เป็นแหล่งอาหาร เชื้อเพลิง ยารักษาโรค และใช้สอยต่างๆ

(เกรียงไกร เกิดศิริ. (2550). วัดและชุมชนบ้านแสน: ลมหายใจของชุมชนบุพกาลกลางป่าเมืองเชียงตุง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.muangboranjournal.com/modules.php?name=Sections&op=viewarticle&artid=162. 31 กรกฎาคม 2557.)

วัดบ้านแง่ก (บ้านแยก)

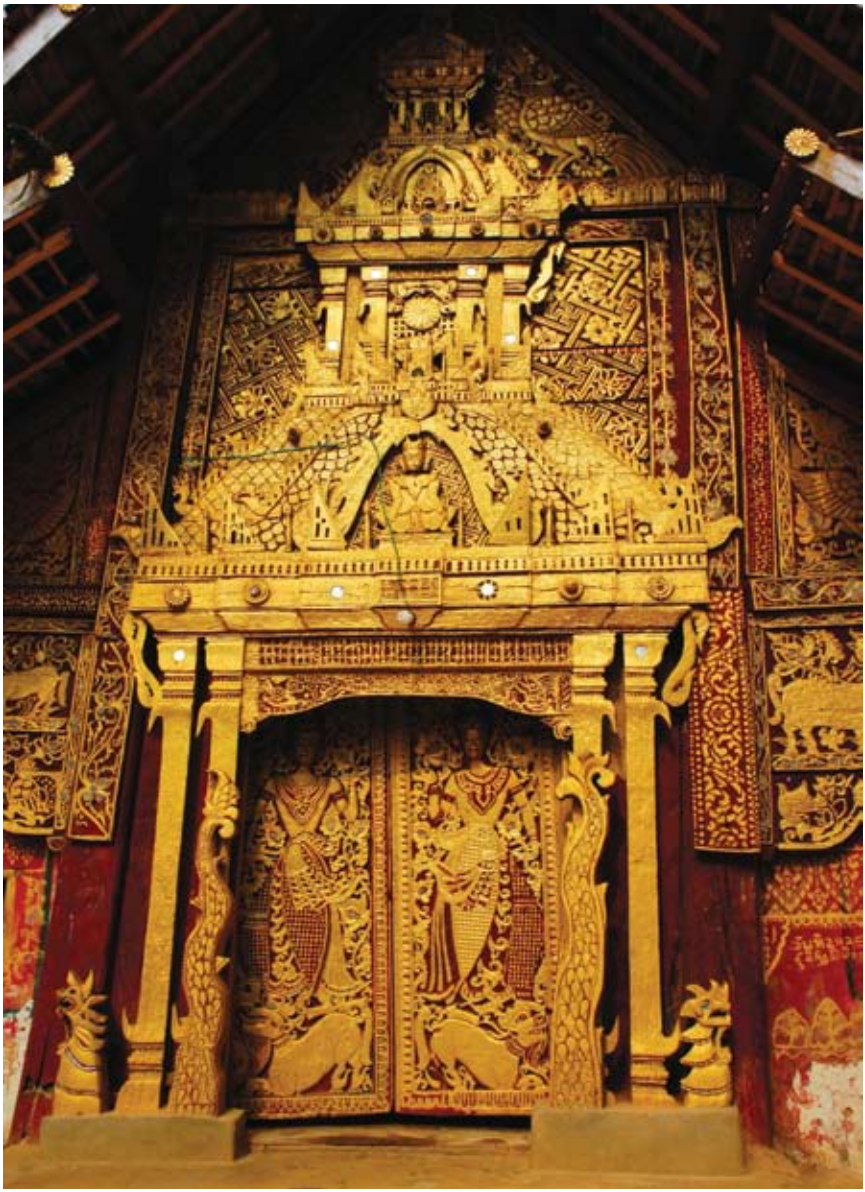

ด้านหน้าวิหารวัดบ้านแง่ก (บ้านแยก)

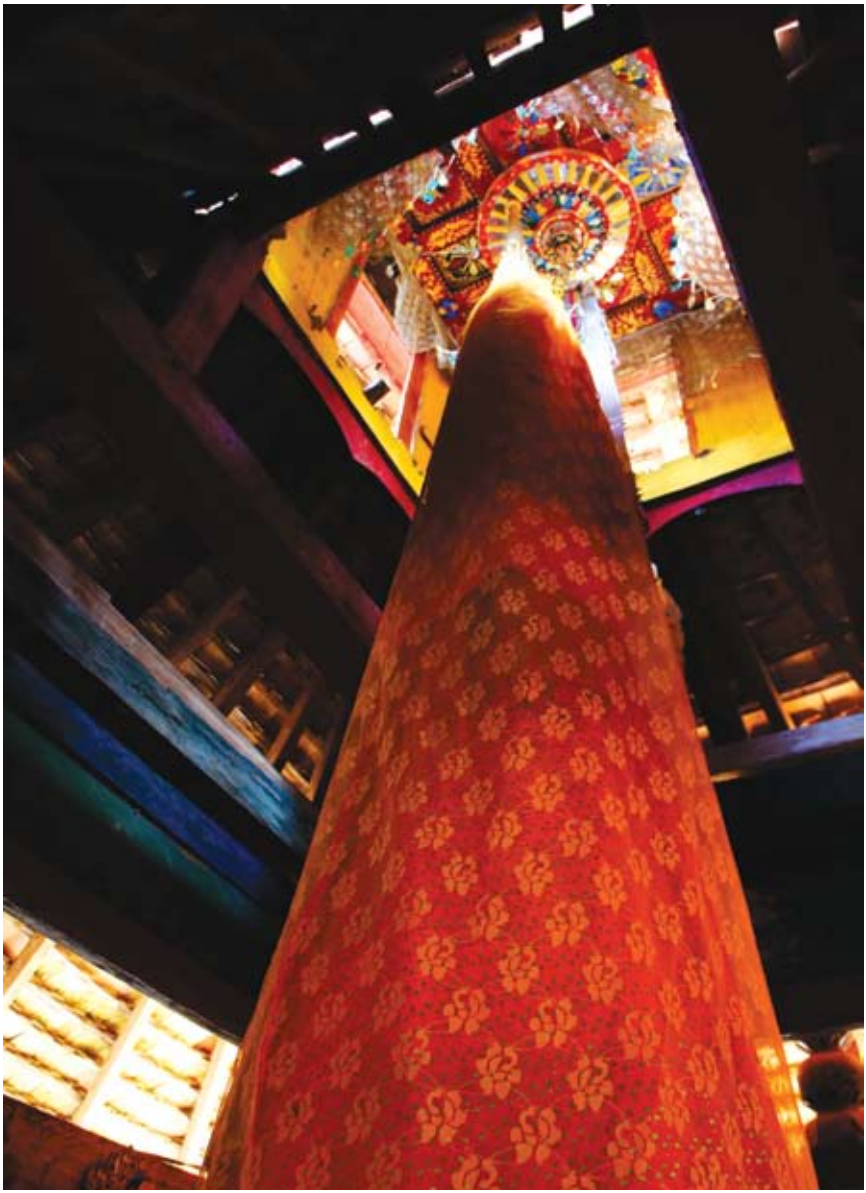

เจดีย์วัดบ้านแง่ก (บ้านแยก) ที่ถูกสร้างอาคารครอบอีกชั้นหนึ่ง

สามเณรชาวไตหลอยมีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นอย่างมากกับครอบครัว แม้ว่าจะเข้าพิธีบวชเรียนเป็นพระแล้ว เวลาที่นอกเหนือจากการศึกษาพระธรรมวินัยพระชาวไทลื้อจะกลับบ้านเพื่อช่วยเหลือการงานในครอบครัว เช่น ดูแลน้องๆ เป็นต้น ขณะเดียวกันพระชาวไทลื้อไม่จำเป็นต้องออกบิณฑบาต เพราะทางครอบครัวจะนำอาหารมาถวายให้ที่วัดในทุกๆ วัน ซึ่งแตกต่างจากคติความเชื่อของชาวพุทธในประเทศไทยที่จะแยกเรื่องของสงฆ์และฆราวาสออกจากกันอย่างสิ้นเชิง

บ้านทะปางหลวงเหนือเป็นหมู่บ้านที่มีการจัดการสาธารณูปโภคสำหรับส่วนกลาง เช่นพื้นที่สำหรับเก็บข้าว (ยุ้ง) ทรงสี่เหลี่ยม ทำจากไม้ ยกพื้นสูง มีหลังคา พื้นที่เก็บน้ำส่วนรวมที่ใช้ไม้ไผ่ผ่าครึ่งทำเป็นหลังคา ครอบครัวที่มีฐานะจะมีเครื่องสีข้าวหรือโรงสีขนาดเล็กเป็นของตนเองและหากครอบครัวอื่นต้องการใช้จะต้องเสียเงินให้กับเจ้าของ แต่ละครัวเรือนจะมีอาชีพทำไร่ทำนา เก็บของป่าขาย เลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคและงานสำคัญๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน นอกเหนือจากความต้องการจึงจะนำไปขาย

กาดหลวงเชียงตุงเป็นกาดที่มีชีวิต เพราะในทุกๆ วันตั้งแต่เช้าเรื่อยไปจนถึงบ่ายจะคับคั่งไปด้วยผู้คนหลายหลากเผ่าพันธุ์ตั้งแต่ไตลื้อ ไตเขิน ละว้า ปะหล่อง ว้า อาข่า กระทั่งจีนฮ่อที่นำสินค้าที่ผลิตได้ในท้องถิ่นของตนมาซื้อขายแลกเปลี่ยนกันอย่างครื้นเครง ในยามเช้าวันพระสัปดาห์สุดท้ายของเดือนกุมภาพันธ์บรรยากาศรอบนอกของกาดก็ยังคงความมีชีวิตชีวา แต่อาจจะแตกต่างจากภายในที่อาจจะดูไร้สีสันไปบ้างเนื่องจากปิดการค้าขายในทุกๆ วันพระนั่นเอง

(จำลอง บุญสอง. กาดหลวงเชียงตุง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : http://www.posttoday.com/กิน-เที่ยว/เที่ยวทั่วโลก/251232/กาดหลวงเชียงตุง. 31 กรกฎาคม 2557.

ตั้งแต่อดีตพุทธศาสนาสถานได้รับการบูรณะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด ขึ้นอยู่กับว่าผู้บูรณะจะคงลักษณะสถาปัตยกรรมแบบเดิมไว้ อย่างการบูรณะหลังดาวัดราชฐานหลวงเชียงตุ้ง เมืองม้า หรือสร้างสถาปัตยกรรมใหม่ทดแทนสิ่งก่อสร้างเดิมอย่างเช่นที่วัดอินทร์ เมืองเชียงตุง

การสำรวจศิลปวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในสิบสองปันนา ระหว่างวันที่ 1 – 7 เมษายน 2557

โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

บทนำ

การที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีแผนในการพัฒนามณฑลยูนนานให้เป็นเมืองเศรษฐกิจทางตอนใต้ของประเทศและเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางการค้าภายในภูมิภาค โดยเฉพาะเมื่อจีนได้บรรลุข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญของการขยายมูลค่าทางการค้าที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเป็นการเพิ่มโอกาสทางธุรกิจ เช่น การค้าขายข้ามประเทศ ธุรกิจค้าปลีก ธุรกิจท่องเที่ยว ก่อให้ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในพื้นที่บริเวณอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน

ด้วยปัจจัยทางด้านการพัฒนาเหล่านี้ ทางโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง จึงได้จัดโครงการสำรวจศิลปวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในสิบสองปันนาขึ้นในช่วงระหว่างวันที่ 1 – 7 เมษายน 2557 เพื่อทำการสำรวจเก็บข้อมูลวัดและเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่าง ๆ ในบริเวณสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน และจัดหาวัตถุทางวัฒนธรรมเข้าจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์อารยธรรมลุ่มน้ำโขง นอกจากนั้นแล้วยังเป็นการศึกษาความเปลี่ยนแปลงและศิลปวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ตามเส้นทาง R3A ซึ่งเป็นการสำรวจเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัยในการเตรียมความพร้อมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนต่อไป

ภาพเขียนฝาผนังภายในวิหารวัดเจียงเจิง (เชียงเจิง) เป็นเรื่องเกี่ยวกับต้นนารีผลที่หมู่คนธรรพ์และฤๅษีต่างรอคอย

เริ่มต้นเดินทาง : จากเชียงของ ถึง เชียงรุ่ง

การสำรวจศิลปวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ในสิบสองปันนาเริ่มเดินทางในวันที่ 1 เมษายน 2557 โดยเดินทางจากมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง อำเภอเมืองเชียงรายมาข้ามเขตแดนที่อำเภอเชียงของบริเวณสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 4 ได้พบกับจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจำนวนมาก นอกจากนั้นยังมีนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางเป็นหมู่คณะเช่นกัน

การเดินทางผ่านแดนนั้นมีความซับซ้อนมากขึ้นกว่าเดิมในเรื่องขั้นตอนการเดินทาง คือเมื่อออกด่านจากประเทศไทยแล้วทุกคนต้องนั่งรถบัสประจำทางข้ามสะพาน เมื่อลงจากรรถบัสเข้าในเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแล้ว ต้องผ่านด่านตรวจคนเข้าประเทศอีกครั้งหนึ่ง จึงจะสามารถขึ้นรถจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้ รถยนต์จาก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวสามารถนำไปใช้ในสาธารณรัฐประชาชนจีนได้แบบขั้นตอนไม่มากนัก เนื่องจากเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดกัน แต่ไม่ครอบคลุมถึงรถยนต์ของราชอาณาจักรไทย การนำรถยนต์เข้าสาธารณรัฐประชาชนจีนมีความยุ่งยากมากหากเป็นรถยนต์ที่มาจากราชอาณาจักรไทย ต้องมีการขออนุญาตผ่านตัวแทนหรือบริษัททท่องเที่ยวของคนจีน และมีการวางเงินมัดจำในการเดินทางแต่ละครั้งเป็นจำนวนเงินประมาณสามแสนบาทต่อรถยนต์หนึ่งคัน (หกหมื่นหยวน) และต้องเดินทางไปตามเส้นทางที่กำหนดเท่านั้น

มีการจัดการโดยบริษัททท่องเที่ยวของคนลาวที่เป็นผู้หญิงชาวลาวชื่อพี่หนู เป็นเจ้าของบริษัทซึ่งมีรถตู้มากที่สุดในเส้นทางนี้ ระหว่างทางได้พักกินข้าวที่ ร้านครัวไท โดยเจ้าของร้านเป็นคนเชียงรายซึ่งทำกิจการ PB Tour ในจังหวัดเชียงราย จากนั้นได้ข้ามเขตแดนลาว – จีน ที่บ่อหาน ถูกเรียกเก็บเงิน

จากด่านตรวจคนออกจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวคนละยี่สิบบาท (ราคานี้ทั้งไปและกลับ) จากนั้นเดินทางเข้าสาธารณรัฐประชาชนจีนลอดอุโมงค์มาจนถึงเมืองจิ่งหง หรือเมืองเชียงรุ่ง

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางผ่านไทยเพื่อเข้าไปยังประเทศลาว

บรรยากาศบนรถโดยสารระหว่างทางข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4

คณะสำรวจได้นัดพบ “เอมี่” ที่ด่านบ่อหาน เอมี่ เป็นคนนำทางและล่ามแปลภาษาจีนของคณะเดินทาง ซึ่งเคยมาเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จังหวัดปทุมธานีประมาณแปดเดือน และขณะนี้เป็นเจ้าของบริษัทนำเที่ยวในเชียงรุ่ง ได้เล่าว่า ขณะนี้สถานการณ์การค้ายางพาราในจีนนั้นราคาตกลงมาก ขณะนี้มีราคาอยู่ที่กิโลกรัมละ 50 บาท เนื่องจากยางของคนจีน (ไตลื้อ) ได้มีการผสมน้ำในยางแผ่นมากทำให้ผลผลิตมีคุณภาพต่ำ จึงไม่มีการรับซื้อและมีการกดราคา แต่อย่างไรก็ตามคนที่มีสวนยางพาราน้อยนั้น ยังได้เงินเฉลี่ยเดือนละ 70,000 บาท ทำให้ที่ผ่านมานั้นเศรษฐกิจที่เชียงรุ่งดีขึ้นมาก บ้านแต่ละหลังมีรถยนต์สองคันขึ้นไป เนื่องจากชาวไตในสิบสองปันนานั้น สามารถมีที่ดินเป็นของตนเองได้ ภายใต้ระบบพรรคคอมมิวนิสต์จีน จึงทำให้มีการปลูกยางพาราในที่ดินเป็นจำนวนมากตั้งแต่ปี 1950 (พ.ศ.2493) เป็นต้นมา คนที่นำยางมาปลูกชื่อเฉียน ฝางโจว ปลูกที่เมืองฮำก่อน

สิบสองปันนา มีสามเมืองใหญ่ คือ เชียงรุ่ง (จิ่งหง) เมืองหล้าอยู่ตอนใต้ เมืองฮายอยู่ทางตะวันตก ติดต่อกับ เมืองลาประเทศพม่า เมืองหล้า และเมืองจิ่งหงนั้นปลูกยางพาราเป็นจำนวนมาก แต่ที่เมืองฮายนั้นส่วนมากจะปลูกข้าว ไม่สามารถปลูกยางพาราได้เพราะอากาศหนาวเย็นเกินไป แต่อย่างไรก็ตามการผลิตยางพาราทำให้อากาศเปลี่ยนแปลง ฝนตกมากขึ้น

เมืองบ่อแฮ่ (MO XIE) เดิมผลิตเกลือขณะนี้เป็นเมืองอุตสาหกรรม และเมืองซือเหมามีชื่ออีกอย่างหนึ่งคือเมืองผู่เอ๋อ เป็นเมืองที่มีชื่อเสียงเรื่องชา แต่ความจริงแล้วชาผู่เอ๋อนั้นปลูกมากที่สุดที่เมืองหล้า ชายแดนสิบสองปันนา แต่เมืองซือเหมาหรือผู่เอ๋อนั้นเป็นเมืองหน้าด่านที่ต้องลงตราประทับ สินค้าเกลือและชาก่อนเดินเดินทางไปยังคุนหมิง ดังนั้น ชาจากเมืองหล้า และเกลือจากบ่อแฮ่ต้องก็มีตราประทับเมืองผู่เอ๋อเช่นกัน

ภูเขาที่อยู่ระหว่างทางไปเมืองเชียงรุ่งถูกปกคลุมไปด้วยต้นยางพารา

ถนนมุ่งจากบ่อหานไปเมืองคุนหมิง ที่ทางการจีนเจาะอุโมงค์ทะลุภูเขา เพื่อให้รถวิ่งได้สะดวกขึ้น โดยเฉพาะช่วงนี้มีชื่อเรียกว่า Xiaomo Highway เป็นส่วนหนึ่งของทางด่วนพิเศษสาย Kunmo Expressway (G8511) มีประมาณอย่างน้อย 23 อุโมงค์ (จากการนับรวมอุโมงค์ย่อย)

การก่อสร้างในสิบสองปันนาขยายตัวออกเป็นจำนวนมาก มีคอนโดมิเนียมและโรงแรมที่พักเกิดขึ้นมากมาย รวมทั้งร้านค้าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาที่ดินของกลุ่มนักลงทุนจากภายนอกเขตสิบสองปันนา เนื่องจากเมืองสิบสองปันนาเป็นพื้นที่เขตร้อนชื้นที่คนจีนนิยมมาเปลี่ยนบรรยากาศ การหนีหนาวของคนจีนตอนเหนือ มาซื้อที่พักตากอากาศในเมืองเชียงรุ่งเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสิบสองปันนาได้รับการรับรองจากรัฐบาลจีนว่าเป็นเมืองน่าอยู่ที่สุด เนื่องจากไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ตั้งอยู่รวมถึงรถยนต์ที่มีจำนวนมากขึ้นอีกด้วย

แม้ว่าจะมีการเข้มงวดการได้รับใบอนุญาตขับขี่ที่ต้องมีการต่อคิวยาวนานถึงปีกว่าถึงสองปีถึงจะมีสิทธิอบรมและเรียนเพื่อสอบใบขับขี่ จึงจะสามารถซื้อรถยนต์ได้ การปรับผู้กระทำผิดกฎจราจรมีการตัดแต้ม ซึ่งผู้ขับขี่แต่ละรายจะมีคะแนนติดตัวอยู่คนละ 12 แต้ม หากกระทำผิดกฎจราจรก็จะถูกตัดคะแนนมากน้อยตามความผิดนั้น ๆ ถ้าคะแนนที่มีถูกตัดหมดแล้ว ต้องไปสอบใบขับขี่ใหม่ตามกระบวนการเดิม ซึ่งเรื่องนี้คนขับรถเกรงกลัวมาก

นอกจากการขยายตัวของอสังหาริมทรัพย์ในเมืองเชียงรุ่งแล้ว ยังขยายออกไปถึงเขตชานเมืองด้วย และมีการปรับปรุงวัดต่าง ๆมากมาย เช่น การเปลี่ยนหลังคา และฝาผนังวิหาร แต่ยังคงรูปแบบดั้งเดิม มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนสถาปัตยกรรมใหม่ เป็นต้น มีนโยบายสร้างพุทธสถานขนาดใหญ่ขึ้นใหม่อีกพื้นที่หนึ่ง นอกจากวัดหลวงเมืองลื้อที่มีอยู่เดิมแล้ว ข้อสังเกตของการสำรวจนี้ พบว่าพระที่จำวัดอยู่นั้นเป็นพระที่มาจากพม่าเกือบทั้งหมดเพราะคนสิบสองปันนาไม่นิยมบวชเป็นพระ ส่วนใหญ่มาจากท่าขี้เหล็กทั้งสิ้น เป็นพระลื้อพระเขินพระไต จากการสอบถามพระเหล่านี้จะเหมือนถูกจ้างมีเงินเดือน และการสร้างกุฏิพระที่ทันสมัย

อุโบสถทรงแปดเหลี่ยมวัดเชียงเจิง

วัดในเขตเมืองฮายนั้น เมื่อปรับปรุงจะสร้างอุโบสถเป็นรูปแปดเหลี่ยม แทบทุกวัด (ทุกวัดที่มีการสำรวจ) คาดว่าจะได้รับอิทธิพลจากวัดเชียงเจิง ที่มีอุโบสถแปดเหลี่ยมเพราะได้รับอิทธิพลจากเจดีย์จีน ทำให้เห็นถึงการปรับตัวของรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญในทางสังคมศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์

ยูนนานมีคนจำนวนแปดล้านคน จิ่งหงมีหนึ่งล้านคน หนึ่งแสนคนอพยพเข้ามาใหม่เมื่อปีที่แล้ว ปีนี้เข้ามาใหม่จำนวนสองล้านคน

เย็นวันที่ 1 เมษายน ได้ไปชมพื้นที่ท่องเที่ยวใหม่ชื่อ 9 จอม 12 เชียงอยู่ในพื้นที่ตรงข้างเมืองเก่าถูกคั่นโดยแม่น้ำโขงทางใต้ของสะพานข้ามน้ำโขงแห่งใหม่ (สะพานข้ามน้ำโขงในจีนมีสองสะพานเท่านั้น) เขตท่องเที่ยวนี้ได้รับการเขียนถึงแบบวิพากษ์ในการท่องเที่ยวของคนไทยว่า คนจีนสร้างเลียนแบบเมืองเชียงใหม่ แต่แท้ที่จริงแล้วการสร้างพื้นที่นี้ได้รวมสถาปัตยกรรมต่าง ๆในระเทศลุ่มน้ำโขงเข้าด้วยกัน เป็นพื้นที่รองรับ นักท่องเที่ยวคนจีนเป็นหลัก เพราะว่าพื้นที่เดิมนั้นรองรับนักท่องเที่ยวคนไทยในช่วงการเปิดการท่องเที่ยวใหม่ ๆของสิบสองปันนา ขณะนี้จำนวนนักท่องเที่ยวชาวคนจีน มีจำนวนมากกว่านักท่องเที่ยวคนไทยมากนัก สามารถทำงานในช่วงฤดูท่องเที่ยว คือ วันตรุษจีน วันสงกรานต์ และวันชาติจีน ก็สามารถอยู่ได้ทั้งปี ค่าโรงแรมในช่วงนั้นจะขึ้นเป็นเท่าตัว และไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวคนจีน

การสำรวจนี้พบว่าเมื่อไกลออกจากศูนย์กลางของเมืองไปในชนบท พบว่ามีการประดับรูปผู้นำจีนโดยเฉพาะ เหมาเจอตุง เป็นจำนวนมากขึ้น แต่ในจิ่งหงเองนั้นไม่มีรูปปั้นเหมาเจอตุงเลย มีแต่รูปปั้นโจวเอินไหล เนื่องจากโจวเอินไหลได้เดินทางมาที่สิบสองปันนาและมีการเจรจาทำให้พื้นที่สิบสองปันนานี้ ผนวกเป็นสวนหนึ่งของการปลดปล่อยสาธารณรัฐประชาชนจีน

พระธาตุเจดีย์ขาว หรือ พระธาตุหน่อ หรือ เจดีย์หน่อไม้

รอยพระพุทธบาทที่ประดิษฐานอยู่
บริเวณฐานพระธาตุเจดีย์

ตามรอยบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ไหว้พระธาตุเจดีย์เมืองลวง

ในวันที่ 2 ของการเดินทาง คือวันที่ 2 เมษายน 2557 ออกเดินทางไปทางใต้ของเมืองเชียงรุ่งมุ่งไปยังเมืองลวง โดยระหว่างทางได้แวะที่บ้านยางกว้าง ซึ่งมีวัดตั้งอยู่อีกฟากถนนตรงข้ามกับหมู่บ้าน วัดนี้วิหารได้ปรับปรุงใหม่แต่ศาลายังเป็นของเดิมอยู่ มีสถูปไว้อัฐิครูบาที่เป็นเจ้าอาวาสเดิมด้วย จึงได้มีการถ่ายรูปจิตกรรมที่ศาลาไว้

วัดที่สองเป็นวัดบ้านจ๋างมีการกำลังปรับปรุงเสริมให้สูงขึ้น แต่ไม่ได้พบพระภิกษุอยู่ภายในวัดแต่อย่างใด นอกจากนี้จากการสอบถามคนในหมู่บ้านพบว่า คำเรียกเส้นขนมจีนของคนไตลื้อเรียกว่า “ข้าวนุ่ม” ดังนั้นคำว่า ขนมจีนที่เคยเชื่อกันว่า เป็นภาษามอญที่มาจาก “ขยมจิ้น” นั้น อาจสันนิษฐานได้ว่ามาจากคำว่าข้าวนุ่มนี่ก็ได้

จากนั้นไปบ้านเฟยหลง (ในภาษาจีนแปลว่า มังกรบิน) มีพระธาตุเจดีย์-ขาว หรือ พระธาตุหน่อ หรือ เจดีย์หน่อไม้ เป็นพระธาตุแบบลื้อ ปรากฏรอยพระพุทธบาท เป็นพระพุทธบาทด้านซ้ายประทับไว้ใต้ฐานเจดีย์ อายุราว 797 ปี พระธาตุเจดีย์แห่งนี้ตั้งอยู่บนเนินเขาหลังหมู่บ้าน มีทางขึ้น 2 เส้นทางด้วยกัน คือ สามารถเดินขึ้นบันไดโดยตรง หรือสามารถเดินทางขึ้นโดยรถยนต์ได้ และมีการเก็บค่าเข้าชมพระธาตุดังกล่าว

ต่อมาได้เดินทางไปยังเมืองลวงซึ่งเป็นเป้าหมายในการเดินทาง ได้ขึ้นไปยังพระธาตุเจดีย์เมืองลวง (ชื่อตามบันทึกการเดินทางของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์) ซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขาหลังเมืองลวง ที่บริเวณเชิงเขามีวัดหัวกาดตั้งอยู่อีกแห่งหนึ่งซึ่งปัจจุบันเนินเขาแห่งนี้ได้กลายเป็นสวนยางพาราขนาดใหญ่ โอบล้อมรอบทั้งเนินเขาไว้ การเดินทางขึ้นพระธาตุแห่งนี้นั้นสามารถใช้รถยนต์ขึ้นได้ แต่ทางมีความลาดชันและบริเวณบนเนินเขาไม่มีที่จอดรถยนต์

พระธาตุเจดีย์เมืองลวง

พระธาตุเจดีย์เมืองลวง มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เจดีย์ปู่กับหลาน ซึ่งมีป้ายจารึกปูนผสมสมัยใหม่กล่าวถึงตำนานที่มาพระธาตุแห่งนี้ว่า มีปู่กับหลานได้มาพบพระพุทธเจ้า ณ ที่แห่งนี้และได้ถวายหน่อไม้ให้กับพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงประทานพระเกศา 8 เส้นไว้ และประทับพระบาทข้างขวา

ต่อมาได้มีการสร้างเจดีย์ขึ้นเมื่อ จ.ศ.1367 (พ.ศ.186) ต่อมาได้ไปสำรวจวัดราชฐานหลวงเวียงกอน ซึ่งเป็นหลวงของอดีตเจ้าเมืองลวง เป็นวัดที่มีการถูกสร้างและบูรณะใหม่ทั้งหมด จึงไม่เหลือความงามแบบไตลื้อดั้งเดิม

ในช่วงการสำรวจสุดท้ายของวัน ได้เดินทางไปยังวัดบ้านติ่ง เป็นสถานที่รัฐบาลกำหนดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว แต่ไม่อยู่ในโปรแกรมของนักท่องเที่ยวไทย มีนักท่องเที่ยวจากจีนเท่านั้น ส่วนมากจะมาตอนเช้า คณะสำรวจไปถึงตอนเย็นพบว่าวัดมีการอนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดีมีจิตกรรมทั้งภายนอกวิหารและภายในวิหาร พระสงฆ์ประจำวัดมาจากท่าขี้เหล็ก มีการเขียนกิจนิมนต์และตารางงานประจำวันบนกระดาษหน้ากุฏิเป็นตัวอักษรไทยภาคกลาง

วัดและชุมชนนี้ ได้รับการสนับสนุนจากรัฐให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว ในขณะที่หมู่บ้านกาหลั่นป้าไม่สามารถเข้าไปเที่ยวได้เนื่องจากการทำถนน โดยหมู่บ้านนี้มีสัญญากับรัฐที่คงสภาพเดิมไว้ 10 ปี แต่ชาวบ้านกำลังต่อรองว่าให้ลดจำนวนปีในสัญญาลงได้หรือไม่ เนื่องจากความอึดอัดที่ต้องกลายเป็นวัตถุการท่องเที่ยวไปโดยไม่สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตตามความต้องการได้ หมู่บ้านหลายหมู่บ้านในการสำรวจครั้งนี้ได้กลายเป็นหมู่บ้านเพื่อการท่องเที่ยว นับว่าเป็นกระบวนการที่สร้างระบบความมั่นใจว่าถ้าเชื่อรัฐแล้วจะทำให้ชีวิตดีขึ้น รัฐจะชี้นำทุกอย่างสำหรับประชาชนเพียง ฟังรัฐ และปฏิบัติตามเท่านั้น

หมู่บ้านท่องเที่ยววิถีชีวิตคนไต ที่รัฐบาลจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอีกแห่งหนึ่ง

บ้านหนองคำ หมู่บ้าน
ทำหัตถกรรมเก๊าอี้หวาย
ทั้งแบบเหลี่ยมและกลม
ส่งออกขายไปยังพื้นที่ต่างๆ
รวมไปถึงมีพ่อค้ามารับซื้อ
เพื่อนำไปจำหน่ายในเขตพม่า
และลาวอีกด้วย

หมู่บ้านหัตถกรรมม้านั่งหวาย และสักการะอุโบสถทรงแปดเหลี่ยม

วันที่ 3 เมษายน 2557 การสำรวจวันนี้เดินทางไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองเชียงรุ่ง ไปเมืองหุน (หรือฮุน) และ เมืองฮาย ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ ระหว่างเมืองต้าล้อสาธารณรัฐประชาชนจีน และเมืองลา สหภาพเมียนมาร์

เดินทางไปบ้านแปน (บ้านเปี๋ยน) มีวัดตั้งอยู่บนเนินเขาเล็ก ๆ บริเวณท้ายหมู่บ้าน มีคนพื้นถิ่นไตลื้อมาเป็นคนนำทางเพิ่มอีกคนหนึ่งเพื่อให้คุ้นเคยกับพื้นที่ วัดบ้านแปน (บ้านเปี๋ยน)นี้มีความน่าสนใจคือ มีการก่อสร้างวิหารครอบเจดีย์ นับว่ามีอยู่เพียงแห่งเดียวในการสำรวจครั้งนี้ วิหารครอบเจดีย์นี้นิยมสร้างกันในกลุ่มของชาว ปลัง (ไตหลอย) ที่อาศัยอยู่ตามระยะทางระหว่างหุบเขาปลัง เมืองสามต้าว ในเขตเมืองลา จนถึงเมืองเชียงตุงจากการสอบถามเรื่องที่ว่าบ้านนี้เป็นกลุ่มปลังหรือไม่ ได้คำตอบว่าไม่ใช่ ซึ่งยังต้องมีการสืบค้นต่อไป

สถานที่ต่อมาคือบ้านหนองคำ มีวัดตั้งอยู่บริเวณเนินเขาเล็ก ๆ ใกล้กับทางเข้าหมู่บ้าน แต่เนื่องจากวัดได้มีการสร้างใหม่จึงไม่ได้เข้าไปสำรวจ แต่ได้เข้าไปที่หมู่บ้านเพื่อศึกษางานหัตกรรม เก้าอี้หวายและไม้ไผ่ ที่มีการทำในหมู่บ้านนี้ เก้าอี้ชนิดนี้เป็นที่นิยมใช้กันในดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำโขงตอนบนส่งต่อวัฒนธรรมไปกับกลุ่มคนบนพื้นที่สูง ทำให้เห็นถึงกลุ่มคนที่วัฒนธรรมในการกินอาหารที่ประกอบด้วยสำรับที่อยู่บนโตก หวายหรือไม้ไผ่ และมีเก้าอี้ทรงเตี้ย ไว้สำหรับนั่ง วิธีของวัฒนธรรมการกินนี้กระจายตัวไปทั่งภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนบน ยกเว้นกลุ่มวัฒนธรรมล้านนาและกลุ่มวัฒนธรรมลาว ที่มีวัฒนธรรมการกินอาหารที่นั่งบนพื้นราบและพัฒนามาเป็นการนิยมนั่งโต๊ะอาหารและนั่งเก้าอี้แทน ถึงแม้การกินอาหารแบบโตกนั้นยังคงอยู่ แต่มีการใช้โตกที่ผลิตขึ้นด้วยไม้เท่านั้น ไม่มี

ร่องรอยการใช้โตกที่เป็นไม้ไผ่หรือหวาย ซึ่งเรื่องนี้น่าสนใจที่จะหาคำตอบว่าทำไมกลุ่มคนล้านนาและลาวสองกลุ่มวัฒนธรรมถึงไม่ใช้โตกหวายหรือโตกไม้ไผ่ กับเก้าอี้ทรงเตี้ยในวัฒนธรรมการรับประทานอาหาร

การผลิตเก้าอี้นี้จึงเป็นแหล่งรายได้อีกทางหนึ่งของชาวบ้านซึ่งทำกันหลายหลังในหมู่บ้านนี้ นอกจากนี้พระสงฆ์ที่จำพรรษาที่วัดบ้านจ๋านยังให้ข้อมูลว่าบ้านหนองคำแห่งนี้เป็นบ้านเกิดของครูบาแสงหล้า (พระรัตนรังษี) วัดพระธาตุสายเมือง ท่าขี้เหล็ก ซึ่งในปัจจุบันเหลือเพียงแต่ญาติพี่น้องเท่านั้น

การสำรวจหมู่บ้านถัดไปเป็นหมู่บ้านที่ผลิตกระดาษสาเป็นหลัก ชื่อบ้านจ๋าน หมู่บ้านนี้ถึงแม้จะเป็นหมู่บ้านที่มีหัตกรรมแต่เป็นงานหัตกรรมที่แตกต่างจากหมู่บ้านหนองคำ คือบ้านจ๋านนั้นทำกระดาษซึ่งเป็นวิสาหกิจของชุมชนที่สร้างขึ้นโดยรัฐสนับสนุน มีการแบ่งการผลิตออกเป็นส่วน ๆ ในหมู่บ้านมีพิพิธภัณฑ์แสดงการผลิตกระดาษสา โดยที่วัตถุดิบคือ ปอสา นั้นนำเข้ามาจากลาว เมื่อผลิตขึ้นแล้ว จะถูกส่งไปให้ผู้นำหมู่บ้านเป็นผู้จัดจำหน่าย ชาวบ้านไม่รู้ว่าใครเป็นลูกค้าผลิตตามที่มีคำสั่งมา แต่อย่างไรก็ตามหมู่บ้านนี้ยังมีการปลูกซาและผลิตซาเป็นอีกแหล่งรายได้อีกด้วย วัดบ้านจ๋านตั้งอยู่บริเวณเนินเขาเล็ก ๆ หน้าหมู่บ้าน วัดแห่งนี้ยังถูกอนุรักษ์ไว้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอุโบสถและวิหาร มีพระสงฆ์จำวัดอยู่จำนวน 1 รูปซึ่งมาจากท่าขี้เหล็ก สำรวจได้พบว่ามีตำราพับสาที่น่าสนใจจำนวน 1 ฉบับ จึงได้จัดทำสำเนาไว้

วัดเจียงเจิง เมืองแซ่ (เมืองเกิดต้นตระกูลนิมมานเหมินท์) มีอุโบสถทรงแปดเหลี่ยมตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ของบริเวณวัด ทางขวาคือซุ้มประตูและบันไดทางขึ้น มีขนาดเล็กมาก คือขึ้นได้ทีละรูป หลังคามีหลายชั้น (เหมือนสวรรค์ชั้นฟ้า) ยอดบนสุดมี “ธี” คล้ายกับยอดฉัตร เป็นสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่แปลกตาสำหรับคนทั่วไป จนได้รับการจดทะเบียนเป็นโบราณสถาน อุโบสถแปดเหลี่ยมนี้จากการสำรวจพบว่า แต่เดิมมีเพียงวัดเจียงเจิงเท่านั้นที่เป็นของ

วัดบ้านลาหมื่นเมืองฮาย ซึ่งได้รับการบูรณะโดยคณะศรัทธาจากประเทศไทย
ซึ่งจะพบว่ามีการสร้างอุโบสถทรงแปดเหลี่ยมภายในวัดด้วย

ดั้งเดิม ในวัฒนธรรมของสิบสองปันนาแต่จากการสำรวจเมืองลา สหภาพเมียนมาร์ เราจะพบในเมืองลา สหภาพเมียนมาร์ อีกหนึ่งแห่ง ที่วัดบ้านห้า ที่เคยมีการสำรวจโครงสร้างพบว่ามีการเขียนไว้ที่โครงหลังคาว่า “จงก๋วอเหริน” คือคนจีน ซึ่งสันนิษฐานว่าการสร้างอุโบสถแปดเหลี่ยมนี้ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมจีน

แต่จากการสำรวจครั้งนี้พบว่า การบูรณะวัดต่าง ๆที่กำลังเกิดขึ้นทั่วไปในเขตนอกเมืองเชียงรุ่ง ทางตะวันตกในพื้นที่เมืองฮายนั้น อุโบสถที่สร้างขึ้นใหม่จะเป็นอุโบสถแปดเหลี่ยมทั้งสิ้น เช่น วัดลาหมื่น และวัดบ้านหิน ที่กำลังฉลองอุโบสถใหม่ทรงแปดเหลี่ยม ซึ่งเป็นผลจากการที่ประชาชนมีรายได้มากขึ้นจากการค้าของผลิตผลการเกษตร จึงมีความต้องการในการสร้างและบูรณะศาสน-สถานใหม่ และใช้รูปแบบที่พวกเขาคิดว่าเป็นสิ่งที่สามารถเชื่อมโยงกับสถาปัตยกรรมของจีนได้ เช่นที่วัดเจียงเจิง ที่สามารถอธิบายว่ามีรูปแบบคล้ายเจดีย์ของจีน

วัดเชียงเจิง

ตราประทับเครื่องปั้นดินเผา (pot mark)
ของอี่มุน (นางมุน) ช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบในเมืองเชียงรุ่ง

อี่มุน กับ ไอ้ฮั่นเตียน : สองความเหมือนที่แตกต่าง

วันนี้ตอนช่วงเช้าได้เดินทางไปที่บ้านลู่ ซึ่งเป็นบ้านของช่างปั้นผู้หญิงชื่ออี่มุน (นางมุน) เป็นช่างปั้นเครื่องปั้นดินเผาแบบไม่เคลือบ รัฐบาลจีนได้มีการสนับสนุนการสร้างสรรค์ผลงานของนางมุน โดยงานของนางมุนนั้นแบ่งเป็น 3 ประเภทตามการใช้งาน คือ หนึ่ง งานที่ใช้ในการศาสนา เช่น อุปกรณ์หยาดน้ำเซิงเทียนใช้ตามในพิธีต่างๆ สอง งานที่ใช้ในชีวิตประจำวันเช่นถ้วยชา หม้อใส่น้ำ สาม เป็นของที่ระลึกให้กับหน่วยงานต่างๆ ที่สั่งทำ ที่สำคัญคือการประทับตราของตนเองในเครื่องปั้นดินเผา แต่จะไม่ประทับตราในเครื่องปั้นดินเผาที่ใช้ในพิธีทางศาสนา เนื่องจากคนจะไม่ใช้เพราะว่ามีชื่อคนอื่นจะทำให้ไม่ได้บุญ ส่วนลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องปั้นดินเผาต่างๆ มีดังนี้ ดอกกูด ดอกตะแค้บ ดอกป่าก๊อ ดอกห่ม

พิธีกรรมการไหว้เตาแต่เดิมจะทำทุกครั้งที่เผา แต่เดี๋ยวนี้ไม่ทำแล้ว แต่จะทำก็ต่อเมื่อเผาเท่าไรก็ไม่ดีก็จะทำพิธีกรรมไหว้เตา การไหว้เตานี้คือการไหว้ผีเตา โดยพิธีจะมีดังนี้ ให้นำไก่ตัวผู้ ตัวเมีย มาล้างหน้าและตีน จากนั้นปาดคอถ้าไก่ยังวิ่งอยู่หรือวิ่งออกบ้านไปก็จะต้องทำใหม่ ขณะทำห้ามขึ้นเรือนและเมื่อจะเผาก็ต้องไหว้ผีไฟ เทวดา ปู่บ้าน ปู่เมือง นางมุนได้กล่าวว่า “ผีไฟแฮงนัก” และ “ไฟบ่อเอาพี่เอาน้อง”

บ้านเก่อ ในตัวเมืองเชียงรุ่ง สิบสองปันนา มีกลุ่มคนที่ทำงาน เครื่องปั้นดินเผาแบบเคลือบ ที่สืบทอดจากการทำเครื่องปั้นดินเผาจากหอคำเจ้าฟ้าเชียงรุ่ง บ้านที่ทำเครื่องปั้นดินเผานี้มีคนมาทำงานหลายคน คนที่สำคัญชื่อ ไอ่ฮั่นเตียน (นายฮั่นเตียน) เป็นช่างปั้นที่มีฝีมือดี ที่ปั้นรูปสัตว์และงานศิลปะ ไตลื้อเรียกบ้านที่ทำเครื่องปั้นดินเผานี้ว่า ไต่เถ้า แปลว่า เตาของคนไต มีการสั่งทำเครื่องปั้นดินเผาจากภายในประเทศจีนเป็นจำนวนมากส่วนใหญ่จะใช้เป็นของสะสม หรือ

ของที่ระลึก ในฐานะงานศิลปะ และงานหัตกรรมท้องถิ่น การทำงานจะเป็นระบบ มีกล่องบรรจุภัณฑ์กระดาษลูกฟูกใส่สินค้าที่ทันสมัย การเผา เปลี่ยนจากเตาเผาแบบอุโมงค์แบบใช้ฟืนมาเป็นเตาใช้แก๊ส เป็นเชื้อเพลิง

โรงงานผลิตเครื่องปั้นดินเผาเตาของไอ่ฮั่นเตียน (นายฮั่นเตียน)

วิหารวัดดอนแท่น อีกหนึ่งวัดที่รัฐบาลอนุรักษ์ไว้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

สินค้าขายดีคือ กล้วย ซึ่งเป็นผลไม้ที่นักท่องเที่ยวจีนชื่นชอบ

วัดราชฐานหลวงท่าก้อ หรือวัดบ้านก้อ สร้างเมื่อ พ.ศ. 1457 (ค.ศ. 914) มีจิตรกรรมฝาผนังที่น่าสนใจ คือจะมีรูปศรัทธาวัดที่ถวายของต่าง ๆ ให้กับวัด อยู่ในจิตรกรรมวิหารอีกด้วย ตัวอุโบสถนั้นเสาหน้ามีฐานเป็นรูปช้าง

โดยเดิมเราจะไปดูพื้นที่เรียกว่า กาดทราย ซึ่งเป็นที่พักกองคาราวานในอดีตแต่ปัจจุบันกลายเป็นเมืองใหม่ที่อพยพชาวไตออกไปและสร้างคอนโดและบ้านพักให้กับเจ้าหน้าที่รัฐและคนจีนเข้ามาพักอาศัย และสร้างวัดหลวงเมืองลื้อขึ้นเพื่อแสดงถึงความเป็นศูนย์กลางศาสนา เราจึงเดินทางไปยังวัดยางกวงซึ่งเป็นวัดไตลื้อที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาวจีนอีกแห่งหนึ่ง จากการสำรวจพบว่ามีตำราพับสาที่น่าสนใจจำนวน 2 ฉบับ จึงได้จัดทำสำเนาไว้

ต่อมาได้เดินทางไปยังวัดบ้านกุ่ม ซึ่งเป็นวัดที่กำลังจะมีการบูรณะใหม่ ในคณะสำรวจได้พบว่ามีตำราพับสาที่น่าสนใจจำนวน 6 ฉบับ จึงได้จัดทำสำเนาไว้

ตอนเย็นไปเดินตลาดกลางเชียงรุ่งตอนเย็นไม่คึกคักเท่าตอนเช้า แล้วมากินขนมจีนแบบจีน ซึ่งเปิดขายที่เดียวในช่วงเย็น วัฒนธรรมการกินอาหารของคนจีนสิบสองปันนานั้น ตอนเช้าจะกินก๋วยเตี๋ยว หรือขนมจีนเป็นหลักกลางวันจะกินอาหารหนักเป็นชุด และตอนเย็นจะกินน้อย ๆ เพราะส่วนใหญ่จะออกไปกินนอกบ้านเป็นแบบปิ้งย่าง ซึ่งวัฒนธรรมการกินอาหารปิ้งย่างนี้ เป็นดัชนีชี้วัดเศรษฐกิจในสิบสองปันนาได้เป็นอย่างดี ถ้าการค้าซบเซา อาหารประเภทปิ้งย่างก็จะขายไม่ดีตามไปด้วย

ไหว้ศาลเจ้าฟ้ามังรายบ้านมอง (บ้านมังราย)

ในตอนเช้าได้มีการเดินทางไปยังบ้านดอนแท่น ซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดดอนแท่น เมื่อเข้าไปในวิหารได้พบว่า มีการทำพิธีสืบชะตาของคนในชุมชน พบพับสาจำนวน 2 ฉบับ จึงได้ทำสำเนาไว้ หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านทอผ้าและเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวสำหรับชาวจีน ลานหน้าหมู่บ้านมีการขายผลไม้เมืองร้อน ซึ่งผลไม้ที่ขายดีคือ กล้วย นักท่องเที่ยวชาวจีนนิยมซื้อกินกัน สินค้าอีกอย่างหนึ่งที่จำหน่ายนักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นอย่างดีคือ เครื่องเงิน และมีบริการสลักชื่อให้ด้วย จนทำขายแทบไม่ทัน ช่วงเช้ามีนักท่องเที่ยวมาเพียงหนึ่งชุดเท่านั้น นักท่องเที่ยวชาวจีนไม่สนใจวัดที่หมู่บ้านนี้เลย ซึ่งวัดนี้ยังเป็นแบบไตลื้อเดิมอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงไป อาจเป็นเพราะหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวที่ถูกรัฐกำหนดไม่ให้เปลี่ยนแปลง

จุดหมายต่อไป คือ บ้านมองหรือบ้านมังราย โดยพญาเพชรดูกดำ เป็นทหารจากเชียงแสน มาช่วยรบให้กับเจ้าเมืองว้อง เมื่อ 280 ปี ที่ผ่านมา เมื่อรบแล้วเจ้าฟ้าเชียงรุ่ง (เจ้าหม่อมคำลือ) ขอให้อยู่ในสิบสองปันนาต่อไปจึงได้ตั้งชื่อบ้านมังราย ในเอกสารที่บันทึกประวัติชุมชน เขียนเป็นตัวลื้อ มีเนื้อส่วนที่เขียนถึงการตั้งชื่อชุมชนนี้ แปลได้ว่า

“เราเป็นคนพญามังรายเป็นปู่หม่อนได้เอาชื่อปู่หม่อนมาฮ้องบ้านมังราย”

นอกเหนือจากคำบอกเล่าเรื่องการตั้งถิ่นฐานแล้ว บ้านนี้มีศาลเจ้าฟ้ามังราย ที่มีการบวงสรวงทุกสามปี ในเดือน 4 ออก 4 ค่ำ คนลื้อเรียกคนกลุ่มนี้ว่า ไตมอง หมายถึงไตของพญามังราย เป็นหมู่บ้านที่น่าสนใจ

คณะสำรวจได้เดินทางไปยัง “บ้านมอง” ซึ่งเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ที่ตั้งอยู่บริเวณซานเมืองเชียงรุ่ง ใกล้ ๆ กับสนามบินแห่งใหม่ทางล่ามให้ข้อมูลไว้ว่าเป็นชุมชนชาวไทยกลุ่มแรก ๆ ที่อพยพมาตั้งรกรากอยู่ในสิบสองปันนาและมีการทำ “หวีเขาควาย” เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านขึ้นชื่อของหมู่บ้าน (หวีเขาควายจัดเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมอย่างมากสำหรับคนท้องถิ่น ตามตลาดนัด หรือถนนคนเดินทุก ๆ ที่จะมีแผงขายหวีเขาควายอยู่เสมอแต่ส่วนใหญ่เท่าที่เห็นมักเป็นของปลอม คือ ไม่ได้ใช้เขาควายจริง ๆมาทำ)

คณะสำรวจจาก
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ถ่ายรูปกับ
พ่อเฒ่าใหม่แสงคำ

ในบ้านมองนี้ได้พบกับพ่อเฒ่าคนหนึ่ง ซึ่งเป็นบิดาของช่างทำหวีเขาควาย โดยพ่อเฒ่าชื่อ อ้ายใหม่แสงคำ อายุ 83 ปี ได้เล่าว่า เคยได้ยินบรรพบุรุษ (รุ่นปู่ทวดของพ่อเฒ่า พ่อเฒ่าเป็นคนรุ่นเหลน) และคนรุ่นก่อน ๆ เล่าให้ฟังอยู่เสมอ ๆ ว่า เราเป็นคนเชียงแสน บ้านแสนจืน (อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน) เมื่อ 280 ปีล่วงมาแล้ว ได้ถูกเจ้าเมืองเชียงแสนขณะนั้นเกณฑ์ไปเป็นทหารเพื่อช่วยเจ้าเมืองว้องรบศึกสงคราม โดยเอาแต่ผู้ชายเคลื่อนพลขึ้นมาร่วม 1 พันคนส่วนผู้นำทัพคือ พญาแป๊บ (เพชร) ดูกดำอายุขณะนั้นเพียง 30 ปี ใช้เวลาประมาณ 3 เดือนจึงถึงเส้นทางเดินทัพผ่านเมืองต่าง ๆ ได้แก่ เมืองกุน เมืองฐาน เมืองยอง และเมืองลวง พอเสร็จสิ้นการสงคราม ทางเจ้าเมืองเชียงรุ่งก็ขอร้องไว้ไม่ให้กลับ และก็มอบที่นาจำนวนมากไว้ให้ทำกิน และก็ได้เคยย้ายถิ่นฐานไปมาหลายแห่งแล้ว เช่นที่เมืองยางและเมืองฮิงก่อนจะลงหลักปักฐานถาวรอยู่ที่บริเวณนี้จนถึงทุก วันนี้

คำว่า “มอง” นั้นมาจากคำว่า “มังราย” บ้านมองที่ใช้เรียกกันอันที่จริงจึงหมายถึง “หมู่บ้านมังราย” ในเอกสารที่บันทึกประวัติชุมชน เขียนเป็นตัวลื้อ มีตอนที่เขียนถึงการตั้งชื่อชุมชนนี้ แปลได้ว่า

“เราเป็นคนพญามังรายเป็นปู่หม่อนได้เอาชื่อปู่หม่อนมาฮ้องบ้านมังราย”

ปัจจุบันมี 110 หลังคาเรือน และมีคนอาศัยอยู่ 540 คน โดยที่ในสายตาคนไทลื้อดั้งเดิมก็ไม่ได้นับรวมว่าเป็นคนชาติพันธุ์เดียวกัน หากแต่จะเรียกว่า “คนไทมอง” หรืออีกนัยก็คือคนไตของพระญามังรายนั่นเอง ตามปั๊บสาโบราณเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของผู้คนจากเชียงแสนที่พ่อเฒ่าคนนี้เก็บรักษาไว้

หลังจากจบการสนทนา พ่อเฒ่าก็พาคณะสำรวจเดินไปชม “หอเจ้าฟ้ามังราย” ที่อยู่บนเนินเขาเตี้ย ๆ ด้านหลังของหมู่บ้าน ไม่ไกลจากบ้านของพ่อเฒ่านัก ซึ่งมีมาตั้งแต่เมื่อครั้งแรกเริ่มตั้งหมู่บ้านโดยท่านจำได้ว่าในชั่วอายุของตน หอแห่งนี้เคยได้รับการปรับปรุงมาแล้ว 3 ครั้ง จากที่เคยเป็นไม้ก็เปลี่ยนเป็นอิฐกว่าจะกลายเป็นก่ออิฐถือปูนอย่างในปัจจุบัน ซึ่งครั้งหลังสุดได้ถูกปรับปรุงเมื่อกว่า 10 ปีมาแล้ว แต่รูปปูชาที่อยู่บนหอ (รูปถ่ายอนุสาวรีย์สามกษัตริย์) ก็เพิ่งจะมีคนไทยนำมาให้ไว้เมื่อไม่กี่ปีมานี้ โดยทุก ๆ 3 ปี ในเดือน 4 ออก 4 ค่ำ (ตามเดือนของไทลื้อและล้านนา หรือราวเดือนกุมภาพันธ์ตามปฏิทินสากล) จะมีการจัดพิธีสักการะขึ้นครั้งหนึ่ง โดยชาวบ้านจะพากันมานอนตระเตรียมงานตั้งแต่คืนก่อนหน้า จากนั้นตอนเช้าก็จะมีการล้มควาย เพื่อนำเนื้อควายไปถวายบูชาพระญามังราย เท่ากับเป็นอีกโอกาสหนึ่งที่คนในหมู่บ้านจะได้มาพบปะสังสรรค์กัน

ข้อมูลข้างต้นก็คือ “ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า” ของพ่อเฒ่าคนนี้ ซึ่งอาจพร่าเลือนและหายไปตามอายุขัยของผู้เล่า และกาลเวลาอยู่ได้ทุกเมื่อเชื่อวัน หากปราศจากซึ่งการบันทึกไว้ในรูปแบบของลายลักษณ์อักษรเสียแล้วทั้งยังสะท้อน ให้เห็นว่า พระญามังรายเป็นวีรบุรุษร่วมของผู้คนในลุ่มน้ำโขง และหมู่บ้านแห่งนี้ก็ถือเป็นหนึ่งในสถานที่สำคัญในการออกเดินทางเพื่อตามหาร่องรอยในอดีตของพระญามังราย

หอเจ้าฟ้ามังรายซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขาด้านหลังหมู่บ้านดิดกับวัดบ้านมอง

การสืบค้น โบสถ์คริสตจักรเชียงรุ่งแห่งแรก บ้านโยน

ในเอกสารเชื้อเครือเจ้าแสนหวีสิบสองพันนากล่าวว่าในสมัยเจ้าหม่อมคำลือ (เท่าเซิ้นเอิ่น) หรือเจ้าหม่อมคำลือเฒ่า ในปีจุลศักราช 1282 (พ.ศ.2463) มีมิชชันนารีอเมริกันชื่อพ่อครูโธมาส พ่อครูบีบี พ่อครูกาลันเดอร์ พ่อเลี้ยงด้อด และไทยวนสองผัวเมียมาถึงเชียงรุ่ง ได้เข้าเฝ้าเจ้าแผ่นดินเชียงรุ่งเพื่อถวายเครื่องบรรณาการ มีขนม (ฝรั่ง) ผ้า น้ำธอพาด (เนย) และขอน้ำดินสร้างโรงพยาบาล

> *"ผู้ข้าทั้งมวลอยู่เมืองอเมริกาเป็นพระเยซู พระเยซูมีความปฏิพัทธ์ถึง ใคร่สืบสัญชัยไมตรีกับเจ้าฟ้าเป็นเค้าชาวเมืองสิบสองพันนา.....ที่นี่เป็นเมืองฤดูร้อน พยาธิสัตว์ป่อมีมากหนำหนา คนเจ็บไหม้ได้พยาธิโรคามา บ่มีโรงยาบ่มีผู้หยูกยานี้ ชีวิตก็สั้นหมิ่น เมืองพระเยซูนี้ยาไข้ยาหนาวก็หลาย.....พ่อเลี้ยงพ่อครูขอเอาน้ำดินหนั้งเจ้าฟ้าสักเล็กสักน้อย แปลงโรงยาแลเรือนพ่อเลี้ยงพ่อครูใส่ที่เมืองราชสำนักเชียงรุ่งนี่ หยูกยาโปรดปรายชีวิตท้าวพญาและชาวบ้านชาวเมืองทั้งหลาย"*

เจ้าหม่อมคำลือปรึกษาเหนือสนามแล้วเห็นว่าไม่สมควรให้ "กะลาพระเยซู" เหล่านี้ตั้งโรงยาในชุมชนใหญ่ เพราะต่อไปภายหน้า กลัวว่า "ฝากแพ้ลำ" (กาฝากจะเอาชนะลำต้น) หมายความว่า ศาสนาคริสต์จะมาเบียดพุทธศาสนาให้เสื่อมถอยไป

ชาวเชียงใหม่สองคนผัวเมียเข้ารีตแล้ว ร่วมเดินทางมาด้วยเพราะคงมาเป็นล่ามให้แก่กะลาพระเยซูดังกล่าวก็คือ หนานอินต๊ะนั่นเอง โดยการค้นหาข้อมูลในเบื้องต้นก่อนการลงภาคสนาม มีคนเขียนถึงโบสถ์นี้ดังนี้

> *“บริเวณนี้ชาวเชียงรุ่งเรียกว่าบ้านยวน มีอาคารฝรั่งสร้างด้วยหินแม่น้ำชั้นล่างแบ่งซอยเป็นห้อง ๆ คิดว่ากลายเป็นที่อยู่ของคนแถบนี้ไปแล้วโบสถ์เก่าในเมืองเชียงรุ่ง ใช้ก้อนหินสร้างรูปทรงคล้ายโบสถ์และโรงพยาบาลที่เมืองน้ำคำ รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์”*

คณะสำรวจเห็นว่าการศึกษาเรื่องการประกาศศาสนาคริสต์นี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ ที่มีสองประเด็นสำคัญ คือเรื่องที่หนึ่ง การเดินทางประกาศศาสนานี้แสดงถึงการเดินทางมาตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนล้านนา โดยเฉพาะคนเมืองเชียงใหม่ ในประเด็นที่สอง คือกลุ่มหมอสอนศาสนานี้สร้างคุณประโยชน์ในการศึกษาเรื่องชนชาติไทย ถึงแม้ข้อมูลจะมีข้อถกเถียงถึงระเบียบวิธีเข้าถึงความจริงก็ตาม แต่เป็นข้อมูลยุคแรกเริ่มของการศึกษาเรื่องชนชาติไทยในเวลาต่อมา

การส่งข้อมูลเบื้องต้นให้คนนำทางและล่ามภาษาจีน ได้เริ่มต้นขึ้นก่อนเดินทาง แต่เมื่อมาถึงเชียงรุ่งหรือจิ่งหงแล้ว ข้อมูลยังไม่ได้แน่ชัด จึงต้องใช้วิธีถามจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่ง (Snowball sampling) โดยเริ่มจากสมาชิกคณะสำรวจคนหนึ่งได้เดินทางมายังเมืองเชียงรุ่งเมื่อปีที่แล้วและพบว่ามีการสร้างโบสถ์คริสต์บ้านโยนใหม่แต่ยังหาของเดิมไม่ได้ และทราบว่าในเมืองเชียงรุ่งมีโบสถ์สองแห่งจึงเดินทางไป คริสตจักรเชียงรุ่ง ก่อน และให้คนที่นั่นดูภาพและมีคนรู้ว่าโบสถ์นี้อยู่ที่ใด จึงเดินทางไปก็พบว่าโบสถ์นี้ได้กลายเป็นที่อยู่อาศัยไปแล้วจากข้อมูลกล่าวถึงว่าโบสถ์นี้เปิดใช้วันที่ 15 ตุลาคม 1917 การก่อสร้างเป็นรูปกากบาทแบบไม้กางเขนสร้างด้วยหินแม่น้ำโขงประดับภายนอก นับเป็นสถาปัตยกรรมทางคริสต์ศาสนาที่น่าสนใจมาก ส่วนโบสถ์ใหม่นั้นสร้างขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สองและได้ย้ายไปใกล้แม่น้ำโขงมากขึ้น

ปัจจุบันโบสถ์คริสตจักรหลังเดิมได้กลายเป็นที่อยู่ของคนจีน มีการเขียนป้ายสองข้างของตึก ตามการแปลของล่ามได้ความว่า “สาธารณรัฐประชาชนจีนหมื่นปี” และอีกป้ายหนึ่ง ความว่า “พรรคคอมมิวนิสต์หมื่นปี”

เส้นทางการเดินทางประกาศศาสนานี้ เป็นเส้นทางที่ควรให้ความหมายให้เป็นเส้นทางแห่งการเชื่อมโยงผู้คนเข้าด้วยกัน ระหว่างเมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงราย เมืองเชียงรุ่ง ซึ่งเส้นทางนี้จะประกอบด้วยโบสถ์คริสต์จำนวนมากที่เป็นแหล่งพักในการเดินทาง ดังนั้นเส้นทางนี้จะเป็นเส้นทางความศรัทธาของมนุษย์ที่มีต่อศาสนา

ปัจจุบันคริสตจักรหลังเดินถูกเปลี่ยนให้กลายเป็นที่พักอาศัยของคนจีน

เปรียบเทียบกับ คริสตจักรที่หนึ่ง เวียงเชียงราย สร้างเมื่อ ค.ศ. 1914

ตามหาพระธาตุเมืองนูน และพระธาตุสบเฮ็ม

การสำรวจได้ดำเนินมาถึงวันที่ 6 เมษายน 2557 ทางคณะฯได้ออกเดินทางจากเมืองเชียงรุ่ง ไปยังเมืองหล้า เพื่อพักค้างแรมและเก็บข้อมูลระหว่างทาง ได้เดินทางไปเมืองที่มีการอพยพผู้คนจากล้านนามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่สิบสองปันนา คือที่บ้านนาแล หรือคำท้องถิ่นเรียกว่า บ้านเหล็ก เมืองควาน บ้านนาแลนี้เป็นชุมชนคริสต์ ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐาน เดิมตั้งหมู่บ้านที่เมืองฮำเมื่อปี พ.ศ. 2465 (ค.ศ. 1922) และเดินทางมาจากเมืองฮำ เนื่องจากถูกผีปอบรังควาน เดินทางมาถึง ณ ที่อยู่ปัจจุบันเมื่อปี พ.ศ.2480 (ค.ศ. 1937 ขณะนี้มีสมาชิกโบสถ์ทั้งหมด 380 คน ใน 6 หมู่บ้าน บ้านนาแลนี้เชื่อมโยงเป็นกลุ่มเดียวกับ คริสตจักรที่เมืองเชียงรุ่งทั้งสอง มีคณะของคริสตจักรไทยจากเชียงใหม่เดินทางมาเยือนเป็นประจำ

การเดินทางในวันอาทิตย์ เป็นวันที่สมาชิกโบสถ์มานมัสการพระเจ้า แต่พบว่า ในโบสถ์มีการบรรยายโดยเจ้าหน้าที่รัฐแต่งตัวคล้ายทหาร อบรมชาวบ้านอยู่ เราจึงคุยกับหลวงพ่อที่ภายนอกโบสถ์ และพบว่า ตามร่างกายของทั้งสองท่านนั้นมีลายสักถึงข้อแขน แสดงถึงวัฒนธรรมไตลื้อยังเข้มแข็งและสืบทอดอยู่แม้ว่าการนับถือศาสนาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ซึ่งทางเชียงใหม่ได้เลิกนิยมการสักร่างกายไปแล้ว

หลังจากออกจากบ้านนาแล ตามแผนที่วางไว้จะต้องไปที่พระธาตุสององค์ คือพระธาตุเมืองนูน และพระธาตุสบเฮ็ม เดินทางไปถึงบ้านอ้อ เพื่อสอบถามทางและเดินทางไปตามคำบอกเล่า พบว่าเราต้องถามทางไปตลอดตามวัดต่าง ๆ วัดแรกที่วัดบ้านเจง หรือวัดราชฐานปอมไผ่ (นำไผ่มารวมกัน) มีพระธาตุใจ (ซัย) ตั้งอยู่บนเนินสามารถมองเห็นหมู่บ้านได้ทั่ว วัดนี้เพิ่งบูรณะใหม่ เหลือแต่ศาลาที่น่าสนใจในการผสมผสานศิลปะแบบจีนเข้าเป็นส่วนหนึ่งอย่างกลมกลืน แต่ไม่ได้ข้อมูลที่ต้องการ จึงเดินเท้าไปถามชาวบ้านพบว่าต้องเดินไปตามถนนอีก

และพบกับวัดบ้านอ่านเป็นวัดเล็กๆ น่ารัก กำลังปรับภูมิทัศน์โดยชาวบ้าน เพื่อเตรียมการเทศกาลปีใหม่ และทราบว่าวัดที่เอมี่จะพามาดูนั้น อยู่ในพื้นที่ก่อสร้างคอนโดคาดว่าน่าจะถูกไถรื้อเพื่อปรับพื้นที่ไปเป็นคอนโดที่กำลังสร้างอยู่

บรรยากาศภายในโบสถ์บ้านนาแล

เราไม่สามารถเดินทางไปพระธาตุเมืองนูนได้ แต่มีชาวบ้านทราบว่าพระธาตุที่ชื่อสบเฮ็มอยู่ตรงไหน และได้พาเราเดินทางไป พบว่าอยู่บนเขาริมถนน ต้องเดินเท้าขึ้นไป ชาวบ้านท่านนั้นยังเล่าว่า เมื่อทำบุญใหญ่ มีคนบริจาคมากถึงสองหมื่นหยวน เจดีย์นี้ไม่มีวัดแต่เป็นพื้นที่ประกอบศาสนกิจมีอุโบสถขนาดเล็กอยู่ด้วย ระหว่างทางเดินขึ้นราวสองในสามของระยะทาง จะพบว่ามีที่พักเดินทางในบริเวณนี้มีเจดีย์น้อยอยู่ด้วย เป็นเส้นทางที่บรรจบระหว่างทางใหม่ที่คณะสำรวจเดินขึ้นมาจากถนนใหญ่กับทางบันไดที่ชาวบ้านเดินขึ้นมาจากหมู่บ้าน ชาวบ้านผู้นำทางบอกกล่าวให้ทุกคนถอดรองเท้าก่อนเดินขึ้นไปบนพระธาตุ

พระธาตุสบเฮ็ม

จากนั้นเดินทางไปเมืองแวน มีวัดหลวงเมืองแวนตั้งอยู่บนเนินเขาตรงข้ามหมู่บ้าน เมืองแวนนี้เป็นหมู่บ้านที่พักระหว่างตามเส้นทางการค้าสมัยก่อนแต่ปัจจุบันได้มีบริษัทสัมปทานถ้ำเป็นที่ท่องเที่ยว แต่ไม่ค่อยได้รับความนิยมเท่าไรนัก ชาวบ้านมีรายได้ส่วนใหญ่จากการปลูกยางพารา

วัดที่เดินทางสำรวจต่อมาคือวัดลวงลิม เป็นวัดที่อยู่บนเนินเขาเล็ก ๆ ในหมู่บ้าน วัดนี้ติดกับถนนสายบ่อหาน-คุนหมิง แต่เราเข้าวัดจากถนนสายเก่า พบว่าวัดนี้กำลังปรับตัวอย่างมากในเรื่องการประดับตกแต่งวัดโดยสร้างรูปปั้นคน พระ และสัตว์ต่าง ๆจำนวนมาก รวมถึงภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนังภายนอกที่เป็นรูปนรกขุมต่าง ๆเปรียบเทียบกับการทำผิดของมนุษย์ ซึ่งจะแตกต่างจากจิตรกรรมในวัดไตลื้ออื่น ที่เน้นการสร้างทานบารมีและพุทธประวัติ จากการสอบถามชาวบ้านบอกว่า พระบอกให้ทำขึ้นแต่ไม่ทราบเหตุผลชุมชนสบแวนและชุมชนลวงลิมนี้ ได้เคยมีการสำรวจโดยคณะศึกษาจากคณะสถาปัตยกรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่มาก่อนแล้ว แต่การเปลี่ยนแปลงยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

ส่วนหนึ่งของประฏิมากรรมที่ตั้งอยู่หน้าวัดลวงลิม

แวะหมู่บ้านบ่อเกลือก่อนกลับเข้าไทย

วันสุดท้ายของการเดินทางคือวันที่ 7 เมษายน 2557 เดินทางออกจากที่พักไปสำรวจตลาดเช้าเมืองหล้า เป็นตลาดขนาดเล็ก จากนั้นระหว่างเดินทางกลับไปยังด่านข้ามเขตแดน ได้ไปสำรวจบริเวณบ้านบ่อแฮ่หรือ Mo Xie ในภาษาจีน เป็นหมู่บ้านเล็กๆ ตั้งอยู่ระหว่างทางจากบ่อเตนไปยังเมืองล่าในเขตสิบสองปันนา ตามบันทึกของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ในหนังสือไทยสิบสองปันนา เล่มที่ 1 กล่าวว่า เมืองบ่อแฮ่นี้เป็นแหล่งผลิตเกลือสินเธาว์สำคัญแหล่งหนึ่งที่พ่อค้าวัวต่างมักมาซื้อเกลือเพื่อนำจำหน่ายไปยังเมืองต่างๆ เช่น เมืองเชียงรุ้ง เมืองลวง เมืองฮำ เมืองพง เมืองล่า เมืองอีงู เมืองฮุน เมืองแฮะเขตรัฐฉานของพม่า และเมืองสิงของลาว

แต่ในวันที่ไปทำการสำรวจนั้น ด้วยเวลาที่จำกัดทำได้เพียงสำรวจภายในหมู่บ้านและบริเวณวัดเท่านั้น ส่วนบ่อเกลือที่ตั้งอยู่บริเวณเขาตรงข้ามหมู่บ้านซึ่งห่างไปจากหมู่บ้านพอสมควร ไม่ได้เข้าไปเยี่ยมเยือนด้วยตนเอง แต่ได้ข้อมูลจากการสอบถามชาวบ้านความว่า ในปัจจุบันได้กลายเป็นโรงงานผลิตเกลือแทนการผลิตเกลือในรูปแบบเดิมแล้ว จากนั้นจึงเดินทางเข้าไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและกลับเข้าราชอาณาจักรไทยที่สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 ผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงของ จังหวัดเชียงราย

พิกัด GPS สถานที่ต่างๆ ที่ได้ไปสำรวจในสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่างวันที่ 1 – 7 เมษายน 2557

เมือง	สถานที่	พิกัด GPS		เพิ่มเติม
		Latitude	Longitude	
เมืองลวง	พระธาตุหน่อ	N21 36 02.94	E100 41 11.76	
	วัดหัวกาด	N21 34 41.362	E100 40 45.307	
	พระธาตุเมืองลวง	N21 34 31.347	E100 40 32.690	
	วัดหลวงเชียงกอน	N21 33 33.421	E100 40 51.166	
	บ้านยางกว้าง	N21 40 40.432	E100 43 44.093	
	วัดบ้านติ่ง	N21 57 48.518	E100 44 53.707	
เมืองหุน	วัดบ้านแปน (บ้านเปี๋ยน)	N21 51 27.320	E100 24 27.875	
	บ้านหนองคำ	N21 51 34.332	E100 24 0.000	หมู่บ้านทำหัตกรรมม้านั่ง
	บ้านจ๋าน	N21 52 16.191	E100 23 29.380	หมู่บ้านทำกระดาษสา (พบพับสา 1 ฉบับ)
	วัดบ้านจ๋าน	N21 52 12.191	E100 23 23.631	พบพับสา 1 ฉบับ
	วัดเจียงเจิง (เชียงแจ)	N21 57 26.233	E100 18 13.736	เจดีย์แปดเหลี่ยม
เมืองฮาย	วัดลาหมื่น	N21 59 51.001	E100 26 7.209	วัดที่ท่าน ว. วชิรเมธี ไปบูรณะ
	วัดบ้านหิน	N21 58 28.668	E100 27 1.489	
เชียงรุ่ง	บ้านโตก (ปั้นหม้อ 1)	N22 58 52.144	E100 48 36.841	หรือบ้านลู่
	บ้านเก่อ (ปั้นหม้อ 2)	N22 2 6.967	E100 48 19.857	
	วัดราชฐานหลวงท่าก้อ	N22 1 38.152	E100 47 49.112	วัดเก่าในเมืองเชียงรุ่ง
	วัดยางกวง	N21 58 39.644	E100 48 51.961	พบพับสา 2 ฉบับ
เชียงรุ่ง	วัดบ้านกุ่ม	N21 58 7.193	E100 47 28.820	พบพับสา 6 ฉบับ
	วัดดอนแท่น	N21 59 59.277	E100 45 22.844	พบพับสา 1 ฉบับ
	บ้านมอง	N21 57 31.085	E100 46 29.126	บ้านทำหวีเขาควาย
	วัดบ้านมอง	N21 57 34.16	E100 46 29.97	

เมือง	สถานที่	พิกัด GPS		เพิ่มเติม
		Latitude	Longitude	
	หอพระญามังราย	N21 57 34.06	E100 46 31.41	
	โบสถ์คริสต์เก่าบ้านยวน	N22 0 55.383	E100 47 51.986	
	โบสถ์คริสต์ใหม่บ้านยวน	N22 0 48.384	E100 48 6.768	
	โบสถ์คริสต์บ้านแล	N21 55 13.608	E101 5 55.026	
เมืองนูน (ลูน)	วัดปอมไผ่ (พระธาตุไชยราชฐาน)	N21 55 29.383	E101 14 28.084	
	วัดบ้านอ่าน	N21 54 53.396	E101 15 49.999	
	บ้านสบเฮ็ม	N21 53 24.279	E101 16 15.897	
	พระธาตุสบเฮ็ม (ธาตุน้อย)	N21 52 52.451	E101 16 9.954	
	พระธาตุสบเฮ็ม (ธาตุใหญ่)	N21 52 52.206	E101 16 9.586	
เมืองแวน	วัดหลวงเมืองแวน	N21 42 46.023	E101 22 48.402	
	วัดบ้านลวงลิม	N21 32 48.974	E101 29 2.338	บ้านลวงลิม
	บ้านบ่อแฮ่	N21 20 12.235	E101 41 2.923	หมู่บ้านทำเกลือ

ลูกค้าส่วนใหญ่ของร้านอาหารครัวไทยจะกลุ่มเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปท่องเที่ยวในลาวหรือจีน ลูกค้าคนลาวที่มาใช้บริการนั้นส่วนมากจะเป็นข้าราชการ

มีการจำลองเจดีย์ขนาดใหญ่แล้ว ยังมีโรงละคร ร้านอาหาร โรงแรมที่พัก และพื้นที่ถนนคนเดินขายสินค้าไทย เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งส่วนมากเป็นคนจีนพื้นที่ท่องเที่ยวใหม่ “9 จอม 12 เชียง” นอกจากจะ

ยังคงพบเห็น “ใจบ้าน”
ภายในชุมชนไทลื้อในเมืองเชียงรุ่งอยู่
ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไป
ตามแต่ละพื้นที่

ทางขึ้นพระธาตุเมืองลวงถูกขนาบด้วยสวนยางพาราทั้ง 2 ข้าง จากการสังเกตจะพบว่าพื้นที่เนินเขาเกือบทั้งหมดในสิบสองปันนานั้น ล้วนถูกปกคลุมด้วยสวนยางพารา

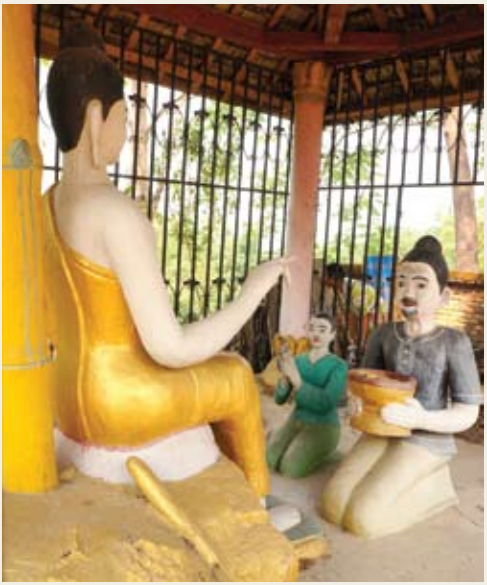

บนทางขึ้นพระธาตุเมืองลวง มีรูปปั้นปู่-หลานถวายของแก่พระพุทธเจ้าตามตำนานที่ได้กล่าวไว้ จึงเป็นที่มาของชื่อเจดีย์ปู่-หลาน ซึ่งบนเนินเขาแห่งนี้มีเจดีย์ประดิษฐานอยู่ ด้วยกัน 3 องค์

ที่วัดบ้านแปน (บ้านเปี้ยน) มีการสร้างวิหารครอบเจดีย์คล้ายกับวัฒนธรรมของชาวปลัง (ไตหลอย) ที่อาศัยอยู่ตามระยะทางระหว่างหุบเขาปลัง เมืองสามต้าว ในเขตเมืองลา จนถึงเมืองเชียงตุง

บางส่วนของภาพเขียนฝาผนังวัดบ้านดิ่ง

เส้นทางการขึ้นไปนมัสการพระธาตุสบเอ็ม

การสำรวจและทำสำเนาพับสาตามวัดต่างๆ ในเมืองเชียงรุ่งและเมืองใกล้เคียง

พิธีสะเดาะเคราะห์ในวิหารวัดดอนแท่น

บ่อสาธารณะซึ่งเป็นสมบัติของชุมชนยังคงมีบทบาทต่อวิถีชีวิต ของคนในชุมชนเป็นอย่างมาก แม้ว่าหลายหมู่บ้านจะมีการใช้ระบบน้ำประปา หรือใช้วิธีเจาะน้ำบาดาลก็ตาม

เจดีย์ 3 องค์ที่ประดิษฐานอยู่บนเนินเขาเมืองลวง บ้างเรียกว่าพระธาตุเมืองลวง บ้างเรียกว่าเจดีย์ปู่หลาน ซึ่งต้องหาข้อมูลกันต่อไปว่า แต่ละองค์มีที่มาอย่างไร

ความเปลี่ยนแปลงของบ้านชาวไทลื้อในบ้านจากมุมมองบนวัดบ้านเจง หรือวัดราชฐานปอมไผ่
แสดงให้เห็นถึงสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นของชาวบ้าน แต่ก็ยังคงรูปแบบหลังคาคล้ายคงเดิม

หลวงพ่อโบสถ์บ้านนาแล และผู้รู้ในหมู่บ้าน ตามร่างกายของทั้งสองท่านนั้นมีลายสักถึงข้อแขน แสดงถึงวัฒนธรรมไดลื้อที่ยังเข้มแข็งและสืบทอดอยู่แม้ว่าการนับถือศาสนาจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

คอนโดที่กำลังก่อสร้างเพื่อทำเป็นที่พัก รองรับการขยายตัวของประชากร ตามข้อมูลของมัคคุเทศก์ เดิมในพื้นที่บริเวณนี้จะมีวัดเก่าตั้งอยู่ ซึ่งอยู่ใกล้กับวัดบ้านอ๋าน